

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

Casopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Králi. Vinohradech, Hálkova třída č. 68 n.

Číslo 1.

Vydáno v březnu 1896.

Ročník IV.

O domnělém závětném obrazu našich apoštolů sv. Cyrilla a Methoda v Římě.

Napsal a ve členské schůzi dne 3. února 1896. přednesl Dr. Frant. Pastrnek.

Z našich slovanských legend je s dostatek známo, jaké důležité styky spojovaly sv. apoštoly Cyrilla a Methoda s papežskou stolicí římskou. Na žádost knězete a lidu moravského vysláni byvše císařem řeckým z Caříhradu na Moravu a působivše tu zdárňě několik let, odebrali se společně do Říma. Zjevným účelem této cesty bylo, aby pro své dílo, na Moravě a v Pannionii blahodárně započaté, získali approbaci nejvyšší hlawy církve západní. Nebyli to již missionáři řečtí, kteří předstupovali před stolicí papežskou, nýbrž mužové, kteří se odvážili novoty v obou velikých církevních oblastech, řecké a římské, stejně neslychané, zavedení totiž nového, barbarškého jazyka — a takovým byl oběma pyšným nositelům tehdejší evropské kultury, Řekům a Latinskům, jazyk slovanský — do vnitřní služby boží. Cyril a Method přicházeli již do Říma jako missionáři slovanští, hledajíce pro tento světový úkol papežské sankce.

A nepřicházeli s prázdnýma rukama. Jakožto drahocennou záruku svého úspěchu přinášel Cyril ostatky sv. Clémenta, mučenika a papeže římského, jež byl v Chersoně nalezl.

Podle našich slov. pramenů dosáhli sv. bratři požehnání papežského pro knihy slovanské.

Avšak Cyril, jehož vskutku svatá osobnost vzbuzovala všude neobmezenou úctu, skonal tam v Římě v 42. roce svého života, dne 14. února 869., a tam také s celou slávou, jaká jen samému papeži přísluší, pochován byl v kostele sv. Clementa, na pravé straně oltáře. Brzy daly se, tak dodává naše slov. legenda, nad hrobem jeho mnohé zázraky, takže Římané, viděvše to, počali mu vzdávati svatou poctu a postavivše jeho obraz nad hrobem jeho, vykonávali tam denní i noční službu boží.

Tělesná schránka Cyrillova zůstala tedy v Římě, kamž i Method za svého životbytí ještě dvakrát zavítal.

Vůči těmto, tak určitým a spolehlivým zprávám pochopujeme šlechetnou snahu archaeologů křestanských, aby reální stopy oněch dějů v Římě odhaleny byly.

Takový pokus stal se v letech 1859.—1865., když podporou arcibiskupa Olomuckého, pod správou slovutného archaeologa římského, cav. Giov. Batt. de Rossi, podniknuto bylo kopání, aby spodní kaple sv. Clementská na jevo přišla.

Tenkráte odhaleno bylo několik nástenných maleb al fresco, o nichž Beda Dudík podal zprávu.¹⁾ Podle výkladů Dudíkových vztahovaly by se čtyři obrazy na naše apoštoly. Na jednom obrazu, pocházejícím prý z X. století, viděti dokonce i písmena: ACIRIL, první tří a poslední dvě jasná a jistá, čtvrté jen částečně čitelné a nejisté. Sám de Rossi²⁾ vyznává: converrebbe essere ciechi per non vedere che significino le cinque lettere CIRIL. Přes to zůstává toto čtení nejisté, protože veledůležité R zachovalo se jen kusé. A proto nelze se diviti, když výklad de Rossi-ův a Dudíkův nenalézá všeobecné víry.³⁾

Jiného druhu jest obraz, o němž tuto krátkou zprávu podávám. Není to objev nový; též výklad, o němž promluviti chci, vyskytl se v podstatě již dříve, bezmála před čtyřiceti lety. Nový jest spis, jenž o této drahocenné a starožitné památce křesťanské s nevšední pilnosti a důkladnosti napsal prof. Dr. Luka Jelić.⁴⁾

Výsledek bedlivého zkoumání obrazu, jež na místě samém, v Římě, v chrámu vatikánském, podnikl spisovatel, je nejstručněji sestaven na str. 40 a zní takto: „Obraz namaloval sv. Method na památku svého posvěcení na biskupství skrze Hadriana II. v den před Zjevením Páně 5. ledna 868. roku a věnoval společně s bratrem svým sv. Cyrillem jakožto obět věčnosti na hrob sv. Petra. Po tří století visel tu obraz, a zatím upadla v zapomenutí památka o původu jeho. Byv pak z třistaletého místa svého v druhé polovici XII. věku posunut, obrátil obraz na sebe pozornost nápisem obětovatele biskupa Konstantina (Cyrilla), a byl stotožňován s prastarým obrazem sv. Petra a Pavla, jenž se zpomíná v žití sv. Silvestra. Jakožto převeliká svatost byl pak ozdoben mosazným pozlaceným kováním a vyložen k veřejné poctě na oltáři v kapli sv. Kříže. Kněz Roman zvěčnil toto stotožnovení ve svých zápisích; od té doby vzniklo podání o jakési sou-

¹⁾ B. Dudík, *Neuentdeckte Fresken aus dem Leben der heil. Apostel Cyrill und Method in Rom. Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. XIV. Wien 1869. 1—8. Mit 3 Holzschnitten und 1 Tafel.* — Krátký obsah rozpravy Dudíkovy podává Th. Gsell-Fels, Róm. Ausgrabungen im letzten Decennium. Hildburghausen 1870. 8°.

²⁾ *Bullettino di archeologia cristiana del Cav. Giov. Batt. de Rossi. I. Roma 1863. p. 13.*

³⁾ Srovn. J. Friedrich, *Ein Brief des Anastasius biblioth. atd. München 1892.*, str. 418.

⁴⁾ *Zavjetna spomenstika slavenskih apoštola i srodní njoj spomenici. Razpravio prof. Dr. Luka Jelić. Sa i bojadisanom tablicom i 15 slika u tekstu. Sbornik jugoslav. umjetnih spomenika. Izdaje na svjetlo jugoslav. akademija znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. 1895. 4°. 40 str.*

vislosti obrazu s císařem Konstantinem, jež se udrželo až na naše dny. Přestavbou vatikánské basiliky v polovici XV. věku přenesen byl obraz s oltáře sv. Kříže na své staré místo před hrob sv. Petra, a při této příležitosti byl opraven a do nového rámu vložen. Stářím a utrpením krehký obraz ozdobil r. 1639. kanovník Bizoni zlatými korunami a zasadil do kuprové krabice se sklem, v níž se, neprůdušno uzavřen, podnes chová, ctěný zvláštním obřadem liturgickým a navštěvován ode všech křesťanů."

Takový krásný výsledek byl by ovšem s to, aby radostí naplnil všechny slovanské národy. Dílo vlastních rukou našeho arcipastýře Methoda! Současný obraz tělesné podoby našich apoštolů! Viditelný symbol vděčnosti našich věrověstů ke stolici papežské!

Než pohřihu! Čím více nabývá citového rázu, čím větší je nebezpečí, že utajené tužby a přání kalí střízlivé oko badatelovo, tím přísněji vystupuje chladná věda a táže se po důvodech.

Hledíce na věc s tohoto klidného stanoviska, musíme uznati, že vzletná kombinace Jelićova nedosahuje pravděpodobnosti.

Co máme před sebou? Velmi starobylý, slohem církve východní malovaný obraz sv. Petra a Pavla, nad nimiž se objevuje žehnající Kristus. Pod obrazy obou apoštolů namalovány jsou, v rozměrech o mnohem menších, čtyři postavy, dvě po stranách o sobě stojící, s rukama prosebně sepátyma, dvě u prostřed obloùkem oddělené, z nichž jedna klečíc přijímá požehnání druhé. Jest to patrně obraz závětný (votivní); scena dolní má nejspíše za účel, věnování obrazu objasnit. Po spůsobu východním nalézájí se na obraze též nápisy. Okolo hlavy Kristovy viděti písmena **ΙC** na jedné straně a **XC** na druhé straně. Nápis může se čísti i řecky i slovansky: *Ιησοῦς Χριστός* čili *Icovs Christosc*. Nad hlavami obou apoštolů jsou však nápisy slovanské, a to — podle čtení Kukuljeviće r. 1857. — **СТЫ** **ПЕЧЬРЬ** a **СТЫ** **ПАВЬЛЬ**, čili — podle čtení Račkého r. 1860. — **сты** **петръ** a **сты** **павъль**, čili — podle čtení Račkého r. 1881. — **сты** **петръ** a **сты** **павъль** (jsou-li citáty Jelićovy správny!), čili — podle čtení Jelićova r. 1895. — **сты** **петръ** a **сты** **павъль**, čili — podle barevné reprodukce u Jelice — **сты** **петръ** a **сты** **павъль**.

Obraz je tedy slovanský. Nastává důležitá otázka, z které doby pochází. Odpověď na tuto otázku podává nám celá řada bedlivých zkoumání: historických, uměleckých, palaeografických

Jaká je tradice římská? Známý letopisec Baronius poznamenal ve svých *Annales ecclesiastici*, které r. 1583. vydávali počal, v životopise papeže Silvestra, k r. 324.: „Caeterum eadem ipsa tabula, tunc a Silvestro Imperatori Constantino ostensa, hactenus magna cum veneratio asservatur in eiusdem Petri Basilica Vaticana; cuius quidem exemplar formis aereis affabre expressum, Romae editum vulgatumque omnibus, haud necessario existimo hic exponendum“ (kap. 40). Rytina v mědi se dosud zachovala. (Srovn. snímek u Jelice na str. 2.) Z ní vidíme, že Baronius mluví skutečně o našem obrazu. A zároveň poznáváme, jaké podání s tímto obrazem spojováno. V žití sv. Silvestra papeže vypravuje se o takové příhodě při křtu císaře Konstantina

Velikého: Konstantin onemocněl; ve snu objevili se mu sv. Peter a Pavel a řekli mu, že Silvester jej uzdraví vodou křestnou. Císařovi se zdálo, že oba apoštoli jsou bozi. Když mu Silvester odvětil, že to nebyli bozi, nýbrž sluhové boží, tázal se Konstantin, je-li jaký obraz obou apoštola, aby jich podle obličeje poznati mohl. Tu Silvester mu ukázal obraz sv. apoštola. Císař spatřiv jej zvolal, že jsou to obličeje obou mužů, jež viděl ve snu. S tímto legendárním příběhem — ve skutečnosti byl Konstantin Veliký pokřtěn od biskupa Nikomedíjského Eusebia v r. 337. — spojován obraz náš ke konci XVI. věku. Předpokládajice, že se žádná záměna nestala, můžeme sledovat vatikánské zprávy o našem obrazu ještě dál do minulosti. Nalézáme totiž v jednom inventáři basiliky vatikánské z r. 1455 takovou poznámku: „Una tabula cum ymaginibus Apostolorum Petri et Pauli, quae dicitur Constantini, quae est apud altare majus.“ Tenkrát tedy byl obraz apošt. Petra a Pavla, tak řečený Konstantinův, na hlavním oltáři. Konečně upozornil de Rossi¹⁾ na svědecitví ještě mnohem starší, na zápis kněze Romana z doby okolo r. 1192. Zápis ten zní: „Posuit (Simacus papa 498—514) et super altare eius (sc. oratorii s. Crucis v basilice sv. Petrké), ut a nostris maioribus accepimus, in columnis scilicet porfireticis, venerabilem imaginem apostolorum Petri et Pauli, quam beatus Silvester papa ostenderat Constantino ad rapraesentandam formam eorum, quos ante baptismum in visione viderat.“

De Rossi, a ovšem ani Jelić, nepochybují, že kněz Romanus měl již před očima náš obraz, tak jako nepochyboval card. Domen. Bartolini,²⁾ že poznámka v inventáři z r. 1455. týká se téhož obrazu. My však nesmíme pouštěti se zřetele, že totožnost obou obrazů teprve svědecitvím Baroniovým (1583.) najisto postavena jest.

Všimněme si dále hmotné a technické stránky obrazu. Tu především vytknouti dlužno, že z učenců, kteří o původu a významu tohoto obrazu mínění své pronesli, jediný Frano Rački³⁾ byl tak šfasten, že v průvodu malíře Giangiacoma ohledati mohl obraz z rámu vyňatý. Stalo se to r. 1859., dvě léta potom, když byl J. Kukuljević-Sakcinski⁴⁾ obrátil na obraz všeobecnou pozornost, prohlásiv jej

¹⁾ De Rossi Inscript. christ. Urbis Romae saec. sept. ant. II., I., 1888., str. 207. Slova slavného archaeologa jsou: »Romani hac de re testimonium praeteriri miror, quippe quo certo constet eam tabulam exitisse et Constantino aqualem habitam esse exeunte saeculo XII.«

²⁾ Dom. Bartolini, Memorie storico-critiche archeologiche dei ss. Cirillo e Metodio. Roma 1881. str. 249; hravatský překlad pod názvem »S. Čirilo i Metod«, Zadar 1885, od prof. J. Danilova, str. 155.

³⁾ Fr. Rački, Katolički list, XI, 1860., str. 284.—286. Celý článek otiskán v rozpravě Jeličově, str. 11.—13. Rěčki vyslovil se pak o věci ještě jednou, po vydání knihy Bartoliniho, Katol. list, XXXII., 1881., str. 104.

⁴⁾ J. Kukuljević-Sakcinski, Izvješće o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim. Arkiv za jugoslav. povjestnicu, knjiga IV. (1857.), str. 383.—4. Článek otiskán u Bartoliniho a též z podstatné části u Jeliče. — S dobovou cyrillo-methodéjskou spojoval obraz již kard. Jos. Sim. Assemanni, jehož mínění naznamenal Jos. kard. Garampi, De nummo argenteo Benedicti III. P. M. Dissertatio, Romae 1749., pag. 124. a 125. Srovn. chrv. překl. knihy Bartoliniho, str. 151. a 160.

za památku cyrillo-methodéjskou. Od té doby kapitola Svatopetrská nedopustila již, aby schránka otevřena byla. Následkem toho bylo se nejen komissi, která na podnět card. Bartoliniho r. 1881: obraz ohledala, nýbrž i prof. Jelićovi spokojiti pozorováním obrazu uzavřeného, skrze sklo. Tak učiněn též fotografický snímek, malířem C. Tabanellim barvami podle originálu provedený, jehož reprodukce připojena při spise Jelićové. Již z těchto zevnějších okolností plyně, že výroky Račkého, nehledě ani na jeho velikou autoritu v učeném světě slovanském, zasluhují největší pozornost. Jádro pak vývodů Račkého je, že obraz po soudu odborníků malířských nemůže být starší než z XIII. až XIV. stol. Protiv takovému určení doby vyslovil se ovšem malíř Lais, člen komisie z r. 1881. Avšak Lais neměl přiležitosti, prohlédnouti si obraz mimo rámc; aniž se mu podařilo, otrásti přesvědčením obou přítomných znalců písma slovanského, kanov. Črnčíče a Parčíče, že nápisy z IX. stol. pocházet nemohou.

A tím dotkl jsem se nejdůležitější pro nás věci, oněch dvou nápisů. O literách těchto pronesl již Rački důvodné mínění, že ukazuje palaeografickou povahu písma cyrillského z XIII.—XIV. století. A výrok Račkého potvrzuje též V. Jagić, znalec nad jiné dokonalý, jenž nedávno, v krátkém posudku knihy Jelićovi napsal, že písmo obou nápisů spadá asi do XIII.—XIV. stol.¹⁾ Kanovníci Črnčíč a Parčíč (pri komissi r. 1881.) dopouštěli sice, že by písmo do XI. stol. sahati mohlo; avšak z palaeografických příčin nelze tomu přisvědčiti. A konečně ve věci samé nic tím získáno není. Výklad cyrillo-methodéjský zůstává i při této koncessi nemožným.

A proto již card. Bartolini²⁾ vyslovil domněnku, že nápisy slovanské nejsou původní, nýbrž později přepsány. Této myšlenky uchopil se též Jelić a dokazuje, že nápisy nynější v XV. století, zároveň s celým obrazem poopraveny a čerstvou barvou potaženy byly. Malíř nebyl prý Slovanem, nýbrž Římanem a proto dopustil se sice některých odchylek, ale v podstatě zachoval podobu písmen tak, jak současně s obrazem, od sv. Methoda, shotovena byla. Avšak tuším ani touto interpretací z nouze výklad cyrillo-methodéjský nelze zahrániti. Jsou-li slovanské nápisy skutečně pozdější a odlišují-li se od nápisu okolo hlavy Spasitelovy, pak nejpřirozeněji třeba pomýšleti na původní nápisy řecké, které cyrillskými písmeny později zaměněny byly.

Nijakým spůsobem nelze připustiti domněnku Jelićovu, která vrcholí v tom, že jsou to dost věrné kopije originálů, psaných pod očima sv. Cyrilla. Neboť takové originály by nemohly být cyrillské, nýbrž hlaholské. Jelić ovšem též tolik ví, že „podle mínění dnes platného“ sv. Cyrill sestavil pouze hlaholici. Ale nač by byly hypothese, ne-li k tomu, aby z obtížných situací pomáhaly? A proto i Jelić, uslyšev, že hlaholice vznikla z řeckého písma běžného (kursivy) a cyrillice z řeckého písma velkého (uncialního), chytil se hypothese —

¹⁾ Archiv für slavische Philol. XVII. (1895.), 614.

²⁾ Chrv. překlad Danilova, str. 146.

Běljajeva,¹⁾ podle něhož prý hlaholice jakožto kursiva byla písmem všedního života, světským písmem a cyrilicí jakožto uncialka písmem liturgickým. Hypothese taková jest ovšem jen na posměch stavu, v němž se slovanská palaeografie nyní nalézá; než tak to už bývá, že mladí učenci oborům jiným obyčejně lépe rozumí než vlastním.

Nápisy slovanské na onom starobylém obrazu vatikánském ukázaly se být zbraní dvousečnou. Na jedné straně jsou zjevným důkazem, že obraz vyšel naposledy z rukou slovanských; na druhé pak jsou nepřekonatelnou překážkou pro výklad cyrillo-methodéjský. Nejvíce podobá se pravdě, co mnil výtečný historik jihoslovanský, častěji mnou již citovaný Fr. Rački, v r. 1881., že obraz je výtvor umění starosrbského, jenž za živých styků Srbska s Římem, od časů Štěpána Nemaňe a syna jeho sv. Savy, na své nynější místo se dostal. Obraz za takových okolností mohl i malován být v Římě, čemuž, jak se zdá, nasvědčuje material. Když totiž r. 1859. obraz byl otevřen, ukázalo se, že dřevo, na němž malován byl, je t. zv. vlaský topol (*albuccio*), jenž právě v okolí římském roste.

Důležitou pomáckou při stanovení doby a původu obrazu měl by též být liturgický oděv čtyř osob v dolní části. Jelič věnoval této věci mnoho pozornosti, snášeje důkazy pro výklad, že pod obloukem, jenž je prý symbolem confessí čili hrobu sv. Petra, stojí papež Hadrian II., uděluje sv. Methodu poselství ku všem Slovanům, kdežto postavy o sobě stojící jsou sv. bratří Cyrill a Method. Nemám velké důvěry k témuž vývodům; a to z těchto příčin. Čtyři postavy a jejich roucha v dolní části obrazu jsou již velmi nejasna. Následkem toho vyskytuji se vážné neshody u výkladu celého děje. Domněnka, které se drží Jelič, pochází od Kukuljeviče; jeho výklad přijat byl v Římě, z příčin pochopitelných, takřka za officiální a proto našel místo ve zprávě komissní z r. 1859. a v rozpravě kard. Bartoliniho. Jediná odchyłka Jeličova je v tom, že roucha obou postav o sobě stojících vyhlašuje za biskupská, kdežto dosud všichni vykladači (Kukuljević, Rački, Bartolini) je považovali za prostá roucha mnišská, podle obvyčeje východního. Podotýkám zde jen mimochodem, že otázka, byl-li sv. Konstantin-Cyrill na biskupství posvěcen, není dosud rozřešena. Proti onomu, ať tak dílčí officiálnímu výkladu stojí vážný odpor Fr. Račkého. Ten, když r. 1859. obraz sám v rukou měl, nenalezl na dolních postavách nic takového, z čeho by se souditi dalo, že osoba pod obloukem stojící je papež a muž před ním klečící biskup. Rački se r. 1860. protiv takovému výkladu velmi energicky vyslovil. Jeho výklad je asi takový, že osoba pod obloukem zehnající je řecký mnich, před nímž klečí muž světský nebo kněz; z mužů na obou stranách postavených jeden prý je mnich a druhý osoba světská. V roce 1881. připustil ovšem Rački, že muž pod obloukem zehnající představuje papeže s tiarou na hlavě a s palliem na ramenou. Zdá se, že i Rački podlehl nátlaku veřejného mínění rozhodujících kruhů římských.

¹⁾ D. F. Běljajev, Istorija alfavitu i novoje mněnije o proischoždeniji glagolici. Kazaň 1886. 8°. 84 str. Kniha bez ceny vědecké.

Konečně třeba se ještě slovem dotknouti jedné domněnky Jelićovy, té totiž, že sv. Method byl sám původcem toho obrazu, že ho sám namaloval. Jest to doplněk Jelićův vlastní; neboť ještě Bartolini uzával výslovně, že vážné prameny historické nic o tom nevědí, že by náš apoštol, sv. Method, byl zároveň býval malířem. A důvody Jelićovy? Že prý byl sv. Method mnichem na Olympu a pak opatem u sv. Polychronia a že tehdy (v IX. stol.) malířství, jmenovitě na východě, pěstovalo se pouze v klášteřích. Ale z toho, tuším, jen to plyne, že sv. Method malířem býti mohl, a nikoliv, že jím též byl. Mnohem větší pravdodnosti připisuje Jelić důvod z obrazu samého čerpanému. Jelikož prý sv. Method, ač oba bratři se stali zároveň biskupy, sám před papežem klečí, vysvítá z toho jasně, že on byl shotovitelem obrazu. Myslím opět, že takový důvod je velmi slabý a že nadále zůstane onen řecký malíř Method — podle nejstaršího pramene této zprávy u t. zv. Simeona Logotheta, nebyl ani mnichem! — který prý obrazem posledního soudu bulharského knížete Borisa na křesťanskou víru obrátil, osobou od našeho apoštola rozdilnou. Stačí tuším poukázati na knihu E. Golubinského, Kratkij očerk istoriji pravoslav. cerkvej bolgarskoj, serbskoj i rumynskoj ili moldo-valašskoj. Moskva 1871., str. 22—23, pak 228.

Lidové šperky.

Přednesl ve schůzi »Společnosti« dne 4. listopadu r. 1895. *Jan Soukup.*

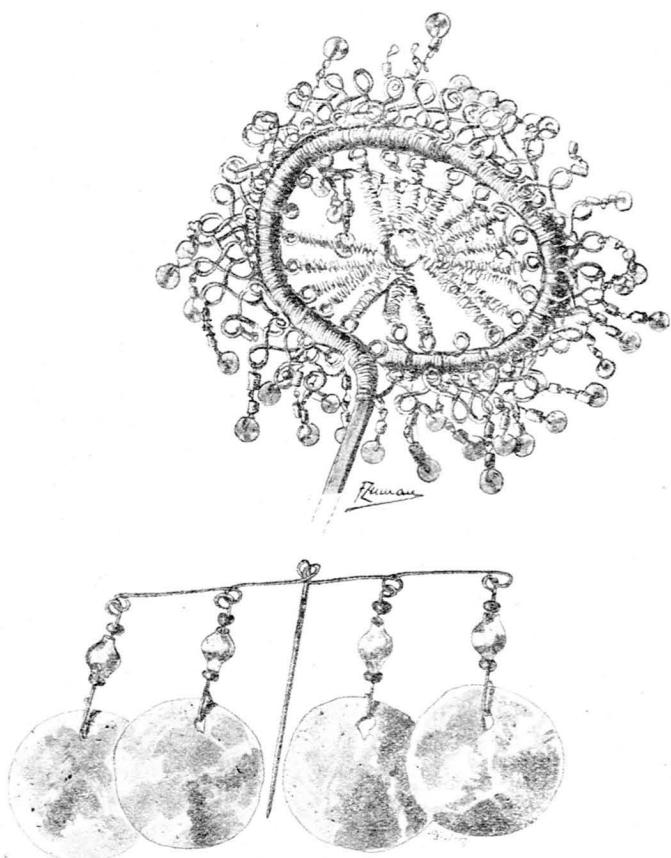
Ve 3. čís. II. roč. tohoto časopisu pojednal Dr. Jindř. Matiegka o sponkách, jaké lid nosil na Litoměřicku v minulém století. Očekával jsem, že národopisná výstava přinese hojnou materiál k pokračování v tomto oboru, dosud u nás opomíjeném, avšak sklamal jsem se. Co se mi podařilo sebrati, podávám, doufaje, že mi laskaví čtenáři dodají případné opravy a doplňky.¹⁾

I. Třaslice.

Pod tímto jménem zaslána byla na národopisnou výstavu řada jehlic do vlasů, jichž ukázka byla vyložena v čele krajkové exposice v levém křídle národopisného paláce a částečně v oddělených krajinských. Třaslice (na obr. 1. nahoře) jest zhotovena takto: základ tvoří hrubá, ploská jehla mosazná, zříší as 4 mm., silná as 1 mm., jež se po 13. cm. délky své zatačí jako berla biskupská v ovál 5 cm. dlouhý, 3 cm. vysoký. (Někdy bývá ovál i menší.) Tam, kde se její konec sklání k ohebu jehlice, ovinuta jest hustě tenkým obrátkem. Vnitř zevnitř připoutána jest obruba ze silnějšího drátu vinutého v praví-

¹⁾ Dotaz můj po třaslicích ve 2. čís. III. roč. str. 5.; nezodpověděl nikdo! Snad se tak stane nyní, kdy jest připojena kresba.

delná za sebou jdoucí očka. Uvnitř oválu spojena jsou tato očka slabounkým drátkem v podélnou hvězdici, jejíž 24 paprsky jsou ovinuty tenounkým drátkem dracounovým. Zevnitřní očková obruba oválu přizdobena jest stejně silným lemem drátěným, vinutým osmičkovitě. Na hořejších koncích těchto osmiček visí vždy po dvou do sebe zaháčko-

Obr. 1. Lidové šperky.
Třaslice (nahoře). — Vranovská jehlice (dole).
Kreslil Frt. Zuman.

vanychých drátcích esovité stočených, z nichž každý má na esovitém bříšku navlečený mléčný (též žlutý, červený a j.) korálek sekáný, na konci pak „penízek“, jako na vyšívkách blatských. Všecken drát jest měděný, pocínovaný. Na spodu oválu táhnou se podle sebe dva dráty, vinuté stejně v očka za sebou jdoucí. I na nich zavěšeny jsou v očkách

úplně shodné dva drátky esovité s korálky. Všecky tyto třásně z cetek visí na spodu jehlice a neustále se třesou. Odtud nepochybějme jméno jehlic „třaslice“, jak jim říkali na př. na Poděbradsku. Dosud slycháme i v Praze slovo „citrnádla“. ¹⁾) Největší třaslice jsou z Nov. Bydžova, Nymburka a Sobotky. Při zásilce z Přelouče bylo připsáno „jehlice do vlasů z r. 1813.“

Srovnejme-li třaslice se sponkami z Litoměřicka, nalezneme shodu v kroužkování drátu a ve výzdobě korálky. Starobylost mluví při třaslicích nejen po stránce výzdoby, ale i po stránce rozšíření jejího.

Velmi zajímavou je totiž sledovat, odkud známe třaslice. Na národopisnou výstavu bylo jich zasláno celkem 38. Poněvadž odbory měly dosti široká působiště a při třaslicích, až na jednu, ²⁾ nepoznamenáno, jsou-li přímo ze sídla odboru, z města, či z okolí, musíme je vpisovat na mapu jménem odboru.

Došly pak z míst, jež jmenuji: Dašice, Holice, Pardubice, Přelouč, Kolín, Chlumec, Poděbrady, Nymburk, N. Benátky, Sobotka, Turnov, Lomnice, Jičín, Hořice, N. Bydžov, Nechanice, Polná, Tábor.

Co se týče jich počtu, bylo jich 8 z Přelouče, 4 z Dašic, 3 z Nymburka, 1 z Jičína, z ostatních pak míst po dvou kusech. Odbory jich sebraly jistě více, ale neposláno jich proto, že stačil dle domnění líc a rub, tedy 2 kusy. (Ostatně i jinde ukáže, jak žádoucno jest přihlížeti i k počtu ve kterémkoli směru práce národopisné a starožitnické.) Udržují se tedy třaslice dle toho v určitém okrsku, což jest pro studium národopisu významno. Výjimky jsou arci vždy a při takovém množství nepadají ani na váhu (v našem případě: Polná, Tábor); mohly se tam dostati s výbavou nevěsty, prostým přestěhováním.

II. Vranovské jehlice.

Dolejší vyobrazení na obr. 1. představuje jehlici, jaké byly velmi hojně prodávány ještě před 15 lety ve Vranově, Křtinách a Sloupě. Že si je kupovali zvláště ve Vranově o pouti, budeme je nazývat „vranovské poutní jehlice“. Naše jehlice jest z tenkého žlutého drátu, v délce 4·5 cm., nahoře jest zahnuta v očko, do kterého se pak zavěsilo vahadlo ze železného drátku 7 cm. dlouhé, pětkrát po své délce zdobené očkem (otočením v kroužek jako u třasic i u fibul z Litoměřicka). Do každého ze dvou postranních oček zavěšen jest železný drátek na způsob dlouhého S na koncích uzavřený, na jehož střed před tím navlečena byla podlouhlá skleněná perlička barvy perlštejnové, nad ní pak i pod ní po modrému korálku. Na dolejším konci esovitého drátku nastrčen jest žlutý plíšek ohebný, kulatý s průměrem 2·5 cm., takže cetkovité závesy o něco přesahují délku jehlice uprostřed.

Brněnstí kramáři sami je vyráběli, potřebujíce k tomu drátu, černých podlouhlých i kulatých perliček skleněných a žlutého plíšku

¹⁾ K. J. Thams: Nazionallexikon. Prag 1799. II. str. 612. »Zitternadel, f. třesutá, hybabá jehla, f. třesidlo, třesítko, n.«

²⁾ Odbor v Nechanicích zaslal 2 z Dobřenic.

v podobě „patáčků“ (penízků). Zavěšeny byly na drátku připevněném k jehlici vodorovně. Na našem vyobrazení jest jediná řada „patáčků“, bývaly však až ve třech řadách nad sebou, takže v nejdelší a nejhořejší řadě bylo 6, ve druhé menší a dolejší byly 4, v poslední a

Obr. 2. Mužové z Čičman.

nejspodnější jen 2 „patáčky“. Starobylý ráz jejich jest patrný. Ještě dnes žije v Brně starý kramář, který na požádání zhotovil tyto jehlice. Vystaveny byly na NVČ. v paláci národopisném na kraji světnice z Brněnska.¹⁾

¹⁾ Jehlici a podrobnosti k popisu darovala mi laskavě pí. Vlasta Havelková, spisovatelka, kresbu pak třaslice i této jehlice pečlivě obstaral pan Frt. Zuman, začež tímto oběma děkuji.

III. Čičmanské sponky.

Jako o slovenských krojích vůbec, tak i o jednotlivých částech jejich lze říci, že vynikají starobylostí. Mezi nejstaršími a nejzachovalejšími pak zaujímá přední místo krov čičmanský, který od prvního do posledního kousku jest vlastní prací doma zhotovenou. To platí též o čičmanských sponkách.

„Na některých místech horního Gömöru, Spiže a jinde v odlehlych krajích nalezneme též košile sepjaté zvláštnimi přezkami mosaznými (prackami), které připomínají nám starožitné fibule téměř předhistorického rázu. Pokládáme je za nejstarší útvar, který v jakémkoliv oděvu v Evropě dosud se vyskytuje.“¹⁾ (Viz obr. 2.)

Stejně zajímavě jest, jak Slováci sepnají halenu, jež se dá sepnouti jen na prsou párem řemenů na přezku.²⁾

Také Dušan Jurkovič zmiňuje se o sponkách čičmanských: „Velezajímavé jsou sponky košil, kterými spíná se rozporek. Sponky tyto liší z mosazu Slováci ještě dnes do starých kamenných formiček sami. Tvar sponek upomíná nás na dobu dávných věků pohanských.³⁾

Slovům těm musí přisvědčiti každý archaeolog, že jsou vskutku rázu předhistorického a sice že se nápadně shodují se sponami známými pode jménem merovejských fibulí. Takové byly nalezeny u nás v Podbabě.⁴⁾ Jedna z nich s hlavici poloobloukovitě destičkovou, na obvodu vybíhající v 7 knoflíčků podobá se nápadně naší sponce čičmanské (na obr. 3.). I tato má na hlavici knoflíčky 4 postranní a uprostřed 3 v jedno spojené (což arci nahodilé, přihlízejíce k počtu). Jest mosazná, v hlavici na osmi místech vysekána, dole pak srdecovité. Patka končí skupinou tří knoflíčků. (U některých fibulí merovejských bývá patka zakončena dvěma poloobloučky šífeji rozběhlými. Na př. fibule z Vyšinky u Libně. Pam. arch. XV. 646.—647.) Na celém povrchu ozdobena jest kroužky vždy s tečkou uprostřed, tedy oním známým ornamentem, který shledali jsme na hracích kostkách z hradistě stradonického nad Berounkou, na skvostných hřebenech z hřebiště podbabského,⁵⁾ na kostěných památkách levohradeckých⁶⁾ a jinde v době pozdější.

Sponka čičmanská má jedno rameno blíže patky zúžené, na kteréžto ose zachycuje se osten v ouško zahnutý, zapadající na rameno protější; jsa na konci přibroušen a zahnut jako jest prohnut uprostřed,

¹⁾ Český Lid I. 376. prof. J. Koula: »O kroji lidu slovenského«. Z téhož znamenitěho článku (str. 376. obr. čís. 26.) vzato jest vyobrazení 2. s laskavým svolením sl. knihtiskárny F. Šimáčka a Dra. Č. Zíbrta, začež tímto děkuji. Za provedení kresby sponky čičmanské děkuji slečně Madlence Vanklové.

²⁾ Český Lid I. 380. »Připevnění řemenů k haleně dává rozličný ornamentální motiv; řemeny rozřezávají se po délce v několika pramenů, které se rozmanitě do haleny provlékají aneb mezi sebou vážou, takže se tu objevuje často krásný tvar, velikou sponu antickou připomínající.«

³⁾ Český Lid V. 66. Lidový krov čičmanský.

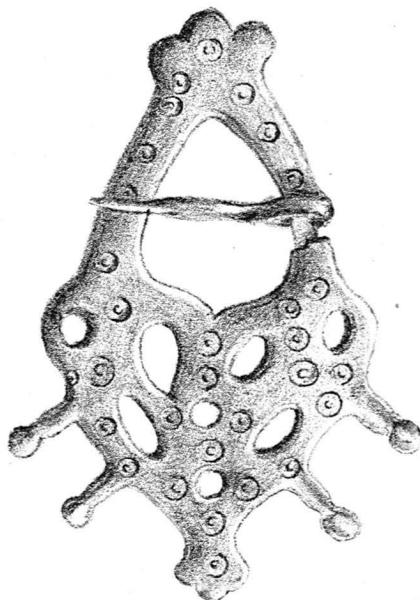
⁴⁾ Památky arch. XV. 650. a dále promluvá Dr. J. L. Píč o sponách s polo-kruhovitou hlavičkou destičkovou o 3, 5 a 7 knoflíčkách.

⁵⁾ Památky archaeologicke XIV. str. 640., tab. XLVIII.

⁶⁾ Památky archaeologicke XIV. str. 580. na tab. III. čís. 10, 12, 13.

slouží dobře k zapínání,¹⁾ při němž sponka leží vodorovně na šatě, jak vidíme na obr. 2.

Takové sponky jako jest čičmanská poznala Božena Němcová na Zvolensku²⁾ před více než 30 lety. Všecky tyto veliké mosazné a ligotové spony jmenuje lid „prackami, pracnami,“ kteréžto slovo dle Dra. F. Pastrnka jest z německého „Prazzen, Brazzen, z nichž

Obr. 3. Sponka čičmanská.
Skutečná velikost.
Kreslila slč. Madlenka Vanklová.

i české preclíky — Bretzel vznikly⁴. Ovšem původ věci, sponky čičmanské, možno hledati jen v lidu slovenském, jak dokazuje její zhotovování lidové a užívání výhradně na Slovensku.³⁾

¹⁾ Přazky nalézají se v inventářích hrobových, jako na př. v žárových hrobech na Třebické u Dobřichova, Pam. arch. XV. 588.

²⁾ Kraje a lesy ve Zvolensku III. V Litomyšli a v Praze 1863. »Okolo nahého dříku nosí opasok z hnědé neb červené kůže na střevic vysoký, na němž mají z předu širokou mosaznou pracnu (přezku), řetízky, gombíky a podobné ligotky navěšené« Str. 188. — »Košile z hrubého konopného plátna, s otevřenými rukávci, mají pod hrdelem mosaznou spínkou spony.« Str. 228. — Okolo pasu mají široký opasok, na němž z předu čtyři mosazné pracny jsou, jež oni obráňka nazývají:« Str. 229.

³⁾ Český Lid III. 403. O krojových názvech slovenských.

Pojistebný oves.

Vykládá *Theodor Antl*, adjunkt kníž. archivu v Třeboni.

Pojmenování toto, jež tak často čteme v starých urbářích a urbárních záznamech, nezdá se až do dneška býti dosti objasněno, neboť neuvádí je ani Jungmann, ani Kott, ba ani Brandl ve svém glossáři. Proto jest též veškeré orientování se o pojmenování tom dosud marno, což se ovšem dá velmi snadno vysvělití tím, že název ten nepřichází v literárních pramenech, a studium urbářů jest přece jen novějšího data. Můj výklad jest:

V listině ze dne 8. ledna r. 1372., uložené v archivu prelátském v Českém Krumlově, jest též passus, kterým bratří Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka určují, že jim poddaní v Rojšíně „pro lignis ignibus de qualibet stuba in Roischin duas tinas a venae debent annuatim ministrare“.

Byli tudíž Rojšínští povinni, za braní sobě paliva v panských lesích k vytápění kterékoli světnice anebo (pars pro toto) celého obydlí vůbec (poněvadž se asi v každém bytu pouze jedna světnice vytápěla) odváděti k panství 2 džbery ovsy. Stuba značí světnici neb jizbu, jistebku, a myslím proto, že se nechybím s pravdou, tvrdě, že právě tato dávka ovsy slula ovsem pojistebným. Později snad se již zapomnělo na původní oprávněnost vybírání té dávky, snad také v mnohých případech ani si nevozili palivo z panských lesů, ale dávka ta udržela se přese vše stále, asi tak, jako odváděli napořád „železné krávy“, ačkoli již dlouho nepožívali užitku ze skutečné krávy jim odevzdáné. Stalo se to jedním slovem: ordináriem.

Zálesáci.

Kulturní obrázek od *Jaroslava Mančala*.

Lid na Zálesí jest nedůvěřivý. Jest to známou povahy všeho lidu českého, který v 17. a 18. století prošel takovou školou utrpení, že neviděl příteli kolem sebe. Neviděl ho v úřadech světských ani duchovních, v panství domácím ani cizím. Odevšad pronásledován a kaceřován, vsemi štván, nedůvěroval pak ani svým vlastním, utahuje nitro své před každým a chovaje se také ku každému odměřené. Větší měrou to platí, kde obyvatelstvo přidrželo se houževnatěji víry předků svých. Krutými a brutálními prostředky vnějšími dohnáno, vzdalo se jí na oko, ale v nitru svém udržovalo ji od pokolení do pokolení. Když pak počalo se u nás volněji dýchat, ukázalo se, že starý duch evangelíků nevymizel. Tak i na Zálesí. Opatov jest dosud vyznání evangelického, četně bylo vyznavačů ještě v polovici tohoto století ve Zbinohách, Dudíně a jednotlivě i v jiných vsích. K tomu přistupuje

tu drsná poloha (okolí Větrného Jeníkova nejstudenější celého kraje) půdy, jež hospodáři ujímala, kde mohla. Pýr a kamení jakoby zde satan rozsíval, a jen velikým přičiněním nynějších hospodářů se překonává a půda úrodnou činí. Kdy však sedlák byl nucen pracovati zdarma na cizím a své jen jako úkradkem odbývati, nezbývalo mu, aby mohl zápasiti s tímto nepřitelem všudy a využitkovati každé prostory svého pozemku, který pak zůstával místy docela pustý a zahálel pode jménem kázků, vršků a palouků.

Na důkaz kladu výnos polí, jejž nalezl jsem náhodou v necelé listině na obecním úřadě ve Větr. Jeníkově: „Sepsaný obecní sklizunk roku 1785.“ Výměry k tomu jsem užil ze zajímavé knihy, jež nese název: „Consignace. Neb veggach pro miestis Vietrnj Jeníkov, pržy vtielenau Wesniczy Zbinohy, Strepmagerowskeho Wimierženj; Ktery on předsebe wzal, za slavné vlastké Congregace. Tobo času vrchnosti panství Vietrniho Jenikova, a incorporirovaného. Statku Branšowa, s nejvyšším povolením od Slavne Czisařske, Kral. Českého Kubernium Roku 1765. vimierženo gest bilo; a od Venczla Ryttycha Ober-Jegkra Vietrno Jenikowskeho přezpsane, a spolu s mapou, kopirované bilo, dne 1. Juny. R. 1794.“¹⁾

Jméno majitele	Výměra polí			Výměra luk			Sklizeň s polí		Sklizeň s luk na řípy		Sypalo žito na	Sypal oves na		
	korce		vértele	korce		vértele	mandel žita		osva					
			čtvrtice			čtvrtice	mandel		Sklizeň s luk na řípy					
Václav Krpálek ..	69	—	2 1/2	19	—	3 1/2	16	15	3	2	věrt.	i míru		
Jakub Svoboda ...	90	1	3	36	3	3 1/4	25	24	3	2 1/2	“	i m. i v.		
Jakub Trupel	45	—	1 3/4	5	1	2 3/4	15	14	2	2	“	i “ i “		
Martin Dáňa	57	3	3 3/4	17	2	2 1/4	16	15	2 1/2	2 1/2	“	i “		
Josef Dolejší.....	69	—	1 3/4	10	—	1 3/4	16	14	1	2 1/2	“	i “		
Josef Vejžírka...	30	—	1/2	20	1	2 1/2	8	8	1	2 1/2	“	i “		
Jan Sochor vulgo Holba	26	3	2 3/4	6	—	1/2	8	8	1	2 1/2	“	i “		

Domyslíme-li si, že sklizeň raději udávána menší a že tudíž ve skutečnosti větší byla, přece žasneme nad malým výtěžkem, jakoby

¹⁾ Pod tímto pěkně psaným titulem poznámka majitelova: Pro Jakuba Svobodu, toho času šenkýře a spolusúeda Vgetyrna Jenykovského a pro geho děti dyby toho někdy potřebovaly na geho peníze připsany.

jím tenkrát ani rodná půda nepřála. A stalo-li se komu co v hospodářství, z obecné nedůvěry nepříčítal to než zlomyslnosti sousedové. Víra v kouzla a čáry, v různé bytosti nadpřirozené, dobré i zlé byla všeobecně ještě do nedávna rozšířena, jak svědčí četné zápisky shledané a dosavadní podání. Lidé čarovali sobě i jiným a obávali se také, že i jim příležitostně bude „uděláno“ na zdraví, dobytku neb hospodářství. Některé dny v roce, zejména štědrý den, pašijové dny, sv. Filipa a Jakuba, sv. Jiří a Jana Křtitele zvláště očekávali s nedůvěrou. Někteří zkušení i někteří prohnaní vyhledávali v tom po hodlné životy.

Pokusili jsme se krátce vystihnouti pramen té nedůvěry v lidu obecném. Ale otevři mu srdece své slovy upřímnými, vmysli se v jeho oprávněné postavení, a otevře ti nitro své dokorán. Pak je dobrosrdečným, upřímným i sdílným. V dalším lícení vynasnažíme se vystihnouti jiné stránky srdce i duše zálesácké.

Je-li kdo z obce těžce a dlouho nemocen, pokládají až dosud významější občané za povinnost navštíviti jej a potěšiti. Nemocnáli hospodyně, navštěvují ji sousedky, přinášejíce jí nějaký zákusek: „něco lehkého z mouky“, polévku masitou, smažené holoubátko, citron nebo podobné. „Paňmámy“ posílají takové věci i jiným nemocným.

Potkalo-li koho neštěstí na dobytku, vypomáhali druzí v práci polní bez říkání, sami se nabízejíce. Rovněž vyhořel-li kdo, přijížděli sousedé svážet dobrovolně nové zásoby ku stavbě, nebo neměl-li jich poškozený, každý přispěl něčím ku stavbě (dřívím, slamou, šindelem, kamenem neb pící pro dobytek a p.). I obec přispívala na pohořelé. V obecních počtech obce Větr. Jeníkovské na r. 1808. vykazuje se mezi vydáním 5 zl. jako almužna rychtáři kalhovskému Jakubu Dvořákoví, když vyhořel. Když pak podpory ty se častěji a více opakovaly, nařizuje vrchnopanský úřad po přehlídce účtů toto: „Poněvadž pro pohořelé v eřejně shrromáždění ustanoveny bývají, tedy se nemůže jednotlivým nešťastným z obecní kasy v budoucnosti nic vydati.“ Lehla-li popělem obec celá, pořádaly se (jako dodnes) i včerné a peněžité sbírky po vsech okolních.

A jako štědře a ochotně má se Zálesák k postiženým neštěstím, s rovnou ochotou přijímá v domě svém cestujícího a žebráka, zvláště vidí-li, že hůl a šediny nebo trpký osud jsou mu majetkem. Muži noclehují obyčejně ve chlévě, „babý“ také v kuchyni neb sekniči na slámě. Večeři i snídani dostanou zdarma. Pokládáť se za povinnost dáti nocleh žebráku neb cestujícímu, přijde-li na večer. „Kam pak už by šel!“ Někteří žebráci mají za nocleh vyhlédnutá již určitá stavení — obyčejně selská. Mnohý přijde, usadí se na lavici a povzdychně si: „A milá mámo,“ nebo „milá teto, to mě boleji nohy!“ To jest jaksi prosba o nocleh; dále neřeská, vždyť hospodyně neomešká pobídnouti ho: „Tak si sedněte tam na lavici!“ Na jiné veseléjší nebo kterí hezky pohádky umějí vyprávěti, těšivají se již ve statcích, zvláště děti. Dříve ovšem útočilo na tuto dobrotu ještě více lidí. V počtech obce Větr. Jeníkovské, zachovaných od r. 1799., vykazují

se stále almužny dané „pohořelým, žebravým mnichům, plezírovanejm oficírám, šlakem poraženým“ a j. a stoupá tu vydání od 2 zl. 3 kr. na 238 zl. $30\frac{1}{2}$ kr. (r. 1843.) V tomto vydání jsou ovšem mimo almužnu zahrnutu jiné dobré skutky, jako: „škol. učitelovi od figurální muziky při 4 měsících sv.“, za knížky nazvané Schulfreind a p. Domácí mrzáci nebo staří chudáci opatřeni byli „po pořádku“, t. j. každý den neb týden byl takový žebrák u jednoho souseda na stravu i nocleh, načež stěhoval se o dům dál. Léky, truhla a pohreb platí se pro ně z obecní pokladny.

Chudina směla chodit na dříví do obecního lesa, totiž sbírat nebo lámat chlast. Také milostivá vrchnost dovolovala. Nalezl jsem na papírku mezi starými listinami toto: „Do lesů se zapovídá, jenom ve čtvrtek a v pátek, ty dva dni se dovoluje chlast sbírat a bude plac vykázanej, a pást se dokonce v lesích zapovídá.“¹⁾ Podnes smí chudina ve středu a v pátek (dřevěné dny) chodit na chlast do pan-ských lesů, ale za to připomali ji ku kopání (sázení lesních sazenic).

A nyní vizme, jak titíz chovali se nahoru oproti svým nadřízeným. Dopisy dochované svědčí o formě až nedůstojné, že se zdá, jakoby se ten lid až v prachu plazil před každým úřadem a tím nejmenším jeho vykonavatelem. To ovšem dalo se spíše na oko, jak známe z vypravování pamětníků. Ale že i tito lidé dovedli být v čas ryzími a otevřenými, doložíme příkladem, vypsaným z listu napsaného kolem r. 1784. Majíce vyplnit nějakou listinu německou, posланou jím od krajského úřadu, začínají sice: „Ve vši poníženosti k službám poníženým sloužíme“..... ale dále: „Pročež do té nám milostivě odcslané Conduit Listy nic jinšho jedině dobré chování nynějšího městského rychtáře bysme postaviti mohli. Z čehož následuje, že by vícejc prázdných nežli vyplňených rubrik pozůstalo, poněvadž my žádny jinší nežli naši přirozený český řeči neužíváme. S tím se k poniženejm službám do milosti poroučíme a zástaváme vysoce váženého císařokrálovského krajského ouřadu

vždy věrný a poslušný vazalové.“

Tak mluvili starostliví otcové v radě počestné obce Větr. Jeníkovské.

Nyní pohlédneme v domácí život Zálesáků. Jsouce v práci otužili, nelekají se jí nikdy a s vytrvalostí přemáhají přírodu, jež tam je méně úslužna, skracujíc jim i čas ku práci o značnou část proti okolním krajinám. Zde z jara musí se později do polí a na podzim pospíchat, aby nezapadli. Často vzdáme na Zálesí ještě sníh zaorávati. Hospodář ku práci jde v čele. V sobotu ukončuje se práce o něco dříve. Nádeníci mají výplatu, čeládce jest sháněti na neděli krmení pro dobytek. Tu bývá po hospodářství ruchu a šumu více než kdy jindy. Za to neděle jest dnem bezstarostnějším. Zálesáci by neměli snad za celý rok odpočinku, kdyby nebylo neděli a svátků, jež pilně světi. Čeládka má na starosti jen uklid dobytka. Ale hospodář ani

¹⁾ Těžkou rukou psané poznámky, snad rychtářovy.

v neděli nezasípi, ponechávaje služebným jen asi hodinku přispati. Zbudiv ji, sám ještě vlez do postele zahrát se, neboť to mu nestálo za to, aby oblékl se na tu chvíliku, a proto běží budit v nočním svém oděvu, jak vyskočí z postele, třeba v třeskuté zimě. Teprve k osmé opouští pantátu postel, ale neobléká se: chodí ještě v nedbalkách, „pucuje“ se pomalu a cídí si vysoké boty. Pomalu blíží se čas připravovat se na velkou. (Kde jest jedna mše, tedy na mši.) Pantátu myje se v neděli po pásmu, paňmámě vydrhne pořádně záda, přinese tenkou košili, prádlo i šatstvo a pomáhá strojít. Košile musí být pro něho hezky volná, a paňmáma hledí, aby byla nejpěkněji vyprána. Jde-li i ona do kostela, jdou společně. Ale hospodyně spěchá raději na ranní. Musí zase brzy domů: je ta drábež, všelijaké ještě uklízení a lepší oběd. Pantátu zase raději na velkou. Vyposlechně už kázání a doma paňmámě vypravuje, jak to zase dnes vlebný pán rozebral. Z kostela zacházejí hospodáři „na zavdanou“, kterou vypíjí stojíce a příli domů. Holky a hoši obyčejně chodí do kostela v houfech odděleně, zacházejíce jedni pro druhé, z kostela vše pospíchá a předbíhá se, mladí již více se zlobí a dovádějí. Není tu takřka rozdílu mezi synkem selským a čeledínem nebo dcerkou a děvečkou. Zašlo-li co hospodáře, že nešel do kostela, věnuje dopoledne „tonlkám“. Nezastihne-li doma sousedů, vyjde si do polí. I pěkné letní odpoledne věnuje pantátu svým polím. Vede do nich paňmámu, ukázat jí, jak to poskočilo; vždyť ona neměla celý týden kdy, vyjít si na pole. Cesta jejich musí kolem lemu a máku, na kterých ovšem paňmámě nejvíce záleží. Jak spokojeně rozhlíží se po všem, a paňmáma pochvaluje si: „Heleď, táto, jak se ten náš len hněvá!“¹⁾ a táta již počítá, kolik asi zaň strží a co tím zaplatí.

Zimního odpoledne paňmáma i pantátá rádi si někam zajdou „na toulky“ (ale nikoli společně) k sousedovům, nebo hospodář na chvíliku do hospody. „Chasa“ (mladí) miluje toulky a schůzky v létě, v zimě. Také zimní večery se jim věnují a dle vypravování starých věnovaly. Některé stavení zvláště jest oblíbeno pro tyto „táčky“. Shromáždění sedají po lavicích kol kamen, po truhlách a třeba na postelích (na pelestích), jen zřídka, a to hlavně, chtějí-li si zahrát v karty u stolu. Mluví se o hospodářství, o všedních příhodách, o strašidlech, vypravují se pohádky a pověsti, ale o politiku se nezavadí, ledra v dobách posledních. Karty na táčkách hrají se o kostky z bramborů nebo řepy, jichž stanovený počet platí za krejcar, aby se ušetřilo. V hospodě hraje se o peníze, a to zpravidla jen v neděli. Také na tyto besedy přicházívali a přicházejí hoši svobodní. Tu již padne více vtipův a více smíchu. Nezřídka však vyhledávají sobě rovných, majíce schůzky v jiných domech, kdež bývá hlučněji a veseleji, zvláště jsou-li tam i děvčata. Ale to jsou schůzky bez pozvání, hoši vystřídají mnohdy několik domů. Podotkli jsme již, že tu není zjevně rozdílu mezi synky hospodářův a jejich čeládkou, tak nepředpojatě se vzájemně chovají. Čeládka na Zálesí pokládána upřímně za členy

¹⁾ T. j. jak bujně roste. Viz naše pojednání »O lnářství na Humpolecku« v Českém Lidu II.

rodiny a dle toho se s ní jedná. Hospodář, ač po straně rád si potěskne na tu „nynější čeládku“, doveď oceňovat její práci i píli. Zejména věrná čeledě jest odměňována neobmezenou důvěrou a náklonností. Ona nazývá hospodáře „strejčkem“ a hospodyně „tetou“. Novější tu a panštější jest název „pantátá“ a paňmáma“. ¹⁾ Chalupnice a podruhyně nedají si říkat „paňmámo“. Ony jsou prý jen tety.

Byla-li děvečka nebo čeledín 7 let na místě a pak se vdávala, vystrojila se jim „svarba“ dosti slušná. Rovněž čeledínovi. Děvečky chodily před vdavkami prosit po vsech hospodyně, aby jim přidali na svarbu. A snesly mnohdy hojně mouky, krupice, lenu, „masnýho“ a podobných věcí, jež se mladé hospodynce hodily „do začátků“. Služba bývala dříve poněkud jinak upravena. Na penězích dostávala na př. děvečka jen 8—12 zl., ale mimo to 15 loket plátna (5 lněného, 5 pačesného a 5 koudelného), „za pomazánku“ 1 zl., šátek nebo zástěru též ceny a „za pomlázkou“ asi 30 vajec. Mimo to sel jí hospodář na své pole mejník lněného semene a sázel 2 centy bramborů. Semeno si dávala samá. Paska dostávala menší službu a plátna jen po 3 loktech.

(Dokončení.)

Nápisy na zvonech v Žamberce a v okolí.

Napsal Dr. Eduard Albert.

Když chrám Páně sv. Václava v Žamberce r. 1859. vyhořel, všecky zvony se rozlily. Šťastnou náhodou několik let před tím přítel můj p. Valdemar Mazura v Žamberce nápis si poznamenal, některé ovšem ne ad literam.

Na největším zvoně sv. Martina byl nápis tento:

Leta Páně 1574 tento zvon slit jest ke cti a chvále boží ode mne mistra Jana Soboty z Hradce v Žamberku za primasa Matěje Rousa a Václava Berše písáře městského Jiříka Hubáčka.

Na druhém zvoně stálo:

In honorem S. Crucis et S. Wenzeslai. Der Zeit Titl. ple. Herr Dechant Mathias Kukla in Senftenberg. Mich hat gegossen Wolfgangus Straus in Olmütz Haus Nro. 261 — 1793.

Na třetím bylo pouze:

Sct. Salvator. 1731.

¹⁾ Názvem pantátá a panímáma již kazatel Bílovský posměšně tituluje měšťany (konec stol. 17. a zač. 18.). Snad tenkrát tlačil se tento titul do měst, nyní pak, jak pozorovat, na venkov. Ovšem někde již úplně zdomácněl, jinde, jako na Zálesí, teprve se ujímá.

Na čtvrtém :

Set. Antonius. — Leta páně 1615 nákladem urozeného a statečného rytíře pana Mikuláše Vratislava z Bubna na Březně, Žamberce, Skašově, Liticích a Horním Jelení, hejtmana kraje boleslavského, slit tento zvonec a zase leta 1723. dne 3. Decembra za času panování vysoce urozeného pána Antonína Hynka svaté římské říše hraběte z Bubna a Litic, pána na Žamberce, Doudlebách, Jelením, Blatu a Vejvanovicích, jeho císařské a královské milosti skutečného komorníka, nákladem záduší svatého Václava v městě Žamberce znova přelitý od Zachariáše Ditricha zvonaře královského nového města pražského.

V Lukavici mezi Žamberkem a Kyšperkem jsou tyto nápis:

Na zvoně větším :

LETHA . PANJE . MDLXXXVIII . SLIT GEST
 ZWON . TENTO . KECZTI A K CHWALE .
 BUOZI . OD . MISTRA . ELYASSE . ZWONARZE .
 W HRADCY KRALOWY NADLABEM.

Na menším (gotickou minuskulí) :

anno domini millesimo CCcccxvii en ego campana nunquam pro-nuncio vana ignem vel festum bellum aut funus honestum qui me fecit magister Bartholomeus nomen habet in nova.¹⁾

V Kunvaldě, známé kolébce Jednoty bratří českých, je v kostele sv. Jiří na menším zvoně nápis, gotickou minuskulí pořízený z doby okolo r. 1500., tohoto znění:

W * dalten * ia * hlas * wołagici * podte * dobrži * iherzieſſnici * ſem * dobozieho * domu.

Bratři tu byli ještě kolem r. 1550.; i znění legendy svědčilo by tomu, že zvon pochází od nich.

Na umíráčku bylo :

Heinrich Josef gos mich Lorke in Glatz.

Velmi staré dva zvony jsou v Pěčíně. (Osada Pěčín založena od pánu z Rychnova asi r. 1260.)

Na větším shledává se tento nápis: Vivos voco, mortuos plango,
 fulgura frango. Dominus vobiscum.

Písmo podává přiložený snímek. (Legenda běží kolem.)

¹⁾ Patrně: civitate pragensi, což vynecháno.

* A U - D O Y * Z O
 Z O * M O R E - A
 O Y * R I A G E O +
 R E I D O D R E S +
 R R E N T O + D O
 M I N D F L A S + A O
B I V A M

Na druhém zvoně je gotickou minuskulí napsáno:
 W We gmeno * panu * gezuřiſta * ſlit * ab anno do. mcccc l x. (1460.)

Čertova rokle.

Pověst z Táborska. Vypravuje J. K. Hraše.

Nade Zhoří u Pacova spatříš hlubokou i širokou a nahoře ve dvě částky se rozvíhající rokle, o níž vypravuje se tato pověst:

Kdysi vracel se touto krajinou jistý krejčí ze Stříteže, kde byl dlouho o posvícení u muziky, podnapilý domů, do Zhoře. Když přišel v místa, kde dnes rokle se rozkládá, přitovaryšil se k němu pojednou čert a žádal ho, aby mu ušil kalhoty.

„Proč ne!“ povídá krejčí a vzal čertu ihned míru.

„Kdy budou hotovy?“ ptal se čert.

„Zítra k večeru můžeš si pro ně přijít,“ odpověděl krejčí.

„Dobrá, přijdu tedy!“ vece čert a jak přišel, tak opět zmizel.

Když se krejčí prospal, pustil se do milých kalhot a než byl večer, byly již hotovy. Sebral se a šel s nima za humna, tam, co bral čertovi míru. Sotva tam přišel, už tu také rarách.

„Zde máš kalhoty,“ povídá krejčík a podává mu je.

Čert se posadil na pařez a navlékal na dlouhé nohy nové kalhoty. Padly mu dobře, jakoby je ulil.

„Dobře, dobře, krejčíku,“ pochvaloval si čert, „umíš dobře šit!“

„Ó to rejde, ale musíš mi taky poctivě zaplatit, jako já jsem poctivě práci odvedl,“ namítl krejčí.

Čert se dal do blasitého smíchu.

„Cože? Já že ti mám platit? Já, pro kterého jsi už dávno dozrál? Buď rád, že jsem tě až dosud nesebral, dávno jsi už toho zasluhoval!“ smál i zlobil se čert.

„Oho!“ namítl krejčík, „tak ty tak? Povídám ti, abys nedělal hlouposti a zaplatil.“

Ale čert pustil se znova do smíchu.

Tomu však nerozuměl krejčí a popadnul čerta, počal se s ním tahati a práti. Čert se bránil, hrabal nohami a tloukl sebou na všecky strany, až země lítalá vysoko do povětrí. Byla to divoká chumelice. Brzy byl čert navrchu, brzy zase krejčí, a tak se tahali po celou noc až do rána, a při tom tahání, kopání a hrabání povstala tato rokle, která má dosud podobu kalhot. Čert vida, že krejčíka nezmůže, zařval a zmizel prý navždy v této roklině.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Po smrti Fridricha I. († 25. března r. 1189.) uvázal se ve stolec knížecí moravský kníže Konrad Otto (Znojemský), a zdálo se, že byl mezi tehdejšími Přemyslovci nejpůsobilejší; nedostalo se mu však kdy, aby osvědčil svoji způsobilost panovnickou. Provázeje císaře Jindřicha IV. ke korunovaci do Říma a odtamtud k obléhání Neapole, zemřel tam již dne 9. září r. 1191. na ránu morovou, nezanechav dědice.

Ještě v říjnu téhož roku povyšen za panovníka Václav, nynější mladší syn někdy Soběslava I. Vyskytl se mu však brzy soupeř v osobě Přemysla I., syna krále Vladislava I., podporován jsi bratrancem svým Břetislavem Jindřichem (biskupem).

Týž ukoupil r. 1192. od císaře Jindřicha IV. za 6000 hřiven stříbra korouhev českou pro Přemysla, moravskou pak pro bratra jeho Vladislava Jindřicha.

Václav odebral se po té do ciziny, kde zmizel úplně.

Avšak ani Přemysl netěšil se dlouho panování. Pro nevyručení biskupa Břetislava Jindřicha ze slíbených 6000 hřiven propůjčil císař r. 1193. korouhev českou biskupovi Břetislavu Jindřichovi samému. Tak klesla země česká nesvornosti členů rodu panovnického, že nebyvši ani přemožena ani dobyta, stala se provincií říše cizí, jejíž pán dosazoval na trůn neb sesazoval knížata dle libovůle své, neptaje se po všem národa, který se tomu také ani neprotivil.

Kvasení v národě povstalé z nespokojenosti s panováním jeho

přimělo churavícího Břetislava III. Jindřicha, že se uchýlil do Chebu, aby tam mohl pokojně zemřít, což se stalo dne 15. června r. 1197.

Ještě téhož roku v prosinci zasedl za všeobecného souhlasu na stolec knížecí poznovu Přemysl I., zahájiv novou epochu dějin českých. Čechy, kleslé na nejnižší stupeň politické moci a vážnosti,

Pečef Břetislava III. Jindřicha. (1193.—1197.)

Dle otisku v Museu královském.

počaly se zase zvadati ušlechtilým snažením tohoto panovníka k nové a větší znameníosti.

V té přičině zůstává památka jeho požehnána. Přemysl I. dosáhl cíle toho nikoli mečem a ohněm, ale vhodně volenými prostředky a využitím slabosti svých nepřátel.

Nejpřednější starostí jeho bylo, aby se zhostil všeho mísení se německých císařů do záležitostí českých. Hádky, vzniklé o německý trůn, uprázdněný úmrtím Jindřicha VII., poskytly vítanou příležitost. Neméně než tré kandidátů hlásilo se o trůn a ucházelo se o přízeň Přemyslovu, který nyní měl tutéž váhu a důležitosť jako dříve císařové ve příči o trůn český mezi Přemyslovi.

Jsa králem, byl mocnějším knížat německých a slovo jeho rozhovalo. Nezapomínal při tom svého prospěchu, neboť když konečně Fridrich II. jeho přičiněním dosedl na trůn, potvrdil z vděčnosti všecky dřívější výsady země české, připojiv k nim mnohé jiné (r. 1212.), dále obdaroval Přemysla rozsáhlými statky v nynějším Sasku a Falci.

Aby zamezil další spory v rodě Přemyslovců, zaměnil Přemysl I. starý rád o posloupnosti na trůn dle práva prvorzenství, jehož použil ihned ve prospěch syna svého Václava, dav jej ještě za svého živobytí na sněmu za krále prohlásiti a roku 1228. také korunovati. Přemyslovi podařilo se též pražské biskupství přiměti k tomu, aby se vzdalo nároků na hodnost samostatného knížetství říšského, jež mu císař Fridrich I. udělil na úkor české koruny.

Roku 1230. zemřel Přemysl s vědomím, že po něm zasedne na stolec český syn jeho Václav bez bojův a překážek.

Vyobrazení a popis pečeti tohoto panovníka bude v čísle příštím.
(Pokračování.)

Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě.

Píše J. A. Jíra.

Počátkem r. 1895 navrhl výboru Společnosti horlivý člen její pan Adolf Pecenka, c. k. vrchní inženýr místodržitelský, který již tak mnohou památku pravěkou a staviteckou zachránil, aby tato důležitá soška byla získána.¹⁾ Redaktor náš usiloval o to nadarmo. Proto uložil mi výbor, abych navštívil šťastného nálezce a majetníka p. E. Šplíchala, rolníka v Lipanech u Českého Brodu. Stalo se. Týž po zakročení některých vážených osobností odevzdal sošku Společnosti k popsání a vystavení v pravěku na NVČ., kdež se těšila zasloužené pozornosti domácích i cizích badatelů.

Z podrobností o nálezu dověděl jsem se, že otec páně Šplíchalů měl u Kouřimě pole (hlíník), odkudž odvázel vrchní černou hlínu, velmi dobrou ke hnojení. Tato černá vrstva kulturní, silná asi 3 m., nestejně kryla žlutku. Dělnici nacházeli tam střepy i celé nádoby barvy šedavé, bez okras i lesku, až na 1 cm. prý silné, různě veliké, ale stejněho tvaru. Nádoby kryty byly většinou vypuklými puklicemi, z obého však ničeho nezachováno. Majetník přihlížeje jednou k odvážení hlíny, spatřil a zvedl na vyhozené hlíně zelený předmět — naši sošku. Byla-li osamocena ve vrstvě či v nějakém hrobě za milodar, nedalo se zjistiti. Pan Šplíchal vypravoval, že v téže vrstvě byla nalezena ještě jedna soška nějakým pánum z Kouřimě na vyvezén již hlíně. Bohužel, dal ji dětem, které ji tahaly na provázku po zemi, ulámalý údy, až ji konečně ztratily. Podobu její ne-podařilo se zjistiti.

Přistupme nyní k popisu sošky prve, zachované. Jest 18 cm. vysoká a váží 480 gramů. Představuje nahou ženu, mající kol boků ovinutý pás $\frac{1}{2}$ cm. široký, podélne rýhovaný. Žebra po stranách jsou

¹⁾ Kéž i jiní pp. členové osvědčí podobnou horlivost.

vyznačena rýhami, sbíhajícími šikmo ku předu, jež přestávají ve výši 6 mm. nad pasem. Prsy jsou silně a určitě modelovány na hrudi, tvořící stejnu plochu s břichem. Byly-li též genitalie nějak vytvořeny, nedá se zjistit, neboť patina jest tam značně seškrabána. Oči nahrazují hluboké délky, původně snad vyplňené jiným kovem, kamenem nebo smaltom. Dosti ostře vytažený nos rozšíří se jako knír pod očima. Ústa jsou málo znatelná a velmi zapadlá proti vyčnívající bradě. Ohryzek na krku nápadně vystupuje. Boltce ušní podobají se uzavřeným kroužkům s jamkou uprostřed. Na hlavě má kápi, ozdobenou nad čelem šikmo rýhovaným pruhem. Kápě ona pevně přiléhajíc k hlavě a vzadu ke krku, spadá na ramena, kdež končí nad lopatkami vodorovným lemem. Na temeni hlavy skoro nad čelem vyniká z kápě dlouhý cop vlasů, naznačených šikmými rýzkami, který se zatáčí šnekovitě na pravou stranu temene, spadá po týle a na krku obrací se na pravo, konče na pravém rameni v cípu kápě. Ruce svislé od ramen k loktům podél těla zdvihají se napolo od loktů ku předu, takže pěstmi k sobě příkloněny skoro se dotýkají. Pravá pěst jest o málo výše levé. Polosevřené prsty zdají se nasvědčovati, že soška držela nějaký předmět. Prsty na rukou i nohou jsou dosti přirozeně.

Nad prsy na obou ramenech i po zádech spatřujeme nepravidelný pruh, značící buď stopu, kde obě části formy k sobě přiléhaly, nebo spíše, že soška tato byla ulita na dvakráte (hlava s rameny zvláště, a odtud dolů také zvláště).

Barva bronzoviny na otrělých místech spodní části těla jest žlutá, na copu však zdá se bělejší, což by také mohlo poukazovati, že soška byla ulita na dvakráte a z nestejného kovu. Různá barva kova může však pocházeti též od toho, že soška po ulití nebyla pečlivě vypálerována a tak byla nestejně zbarvena na povrchu součástkami bronzoviny nedobře smíšenými, jak jsem ostatně pozoroval podobně na bronzových předmětech nově ulitých. Bylo by zajisté třeba podrobiti naši sošku chemickému rozboru.

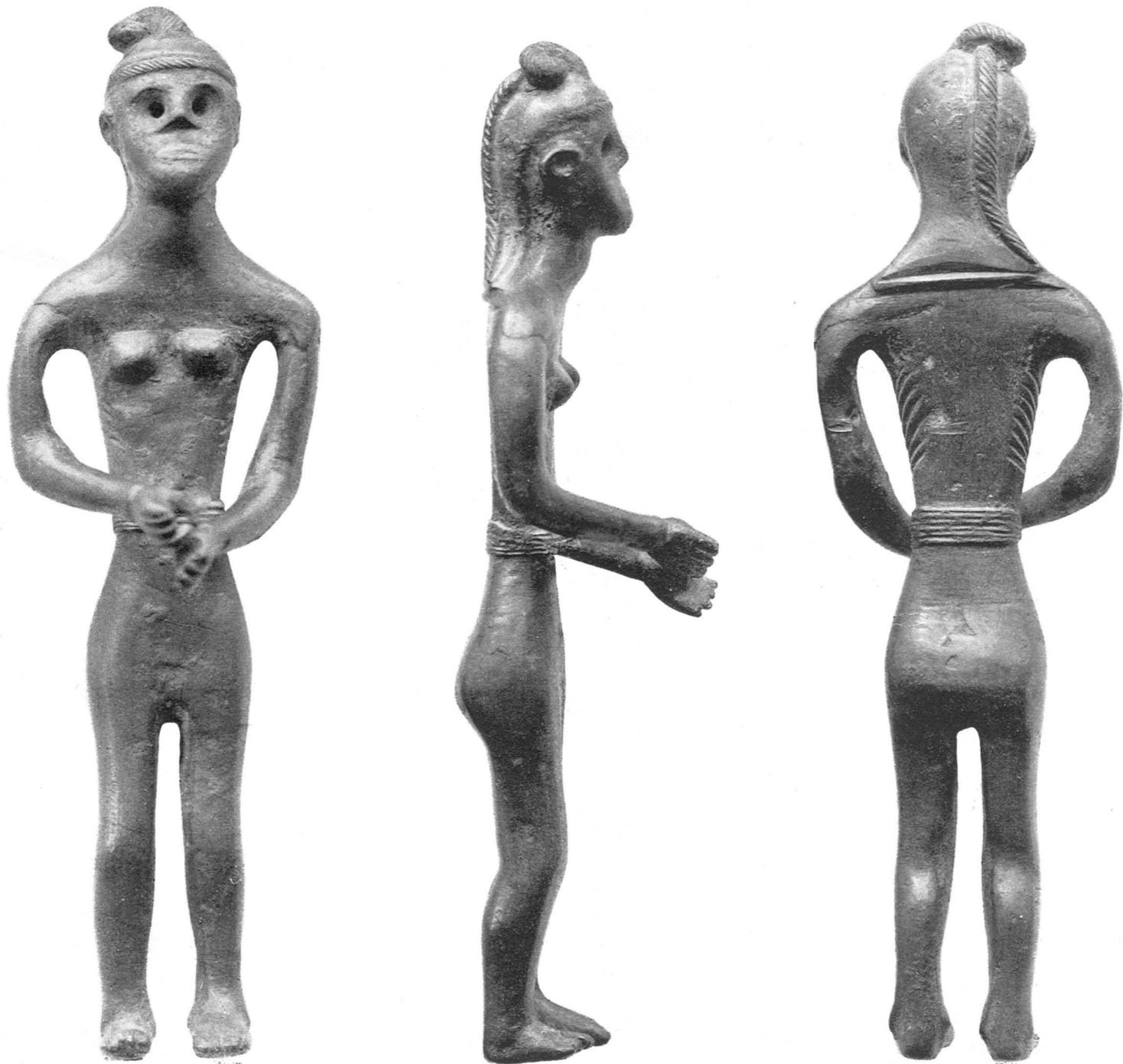
Patina jest slabá, povrchu hladkého, barvy temně zelené, od výše zmíněné rýhy (nad prsy) o něco světlejší. Nikde není provrtána, aby mohla být připevněna.

(Dokončení.)

Národopisná výstava československá v Praze.

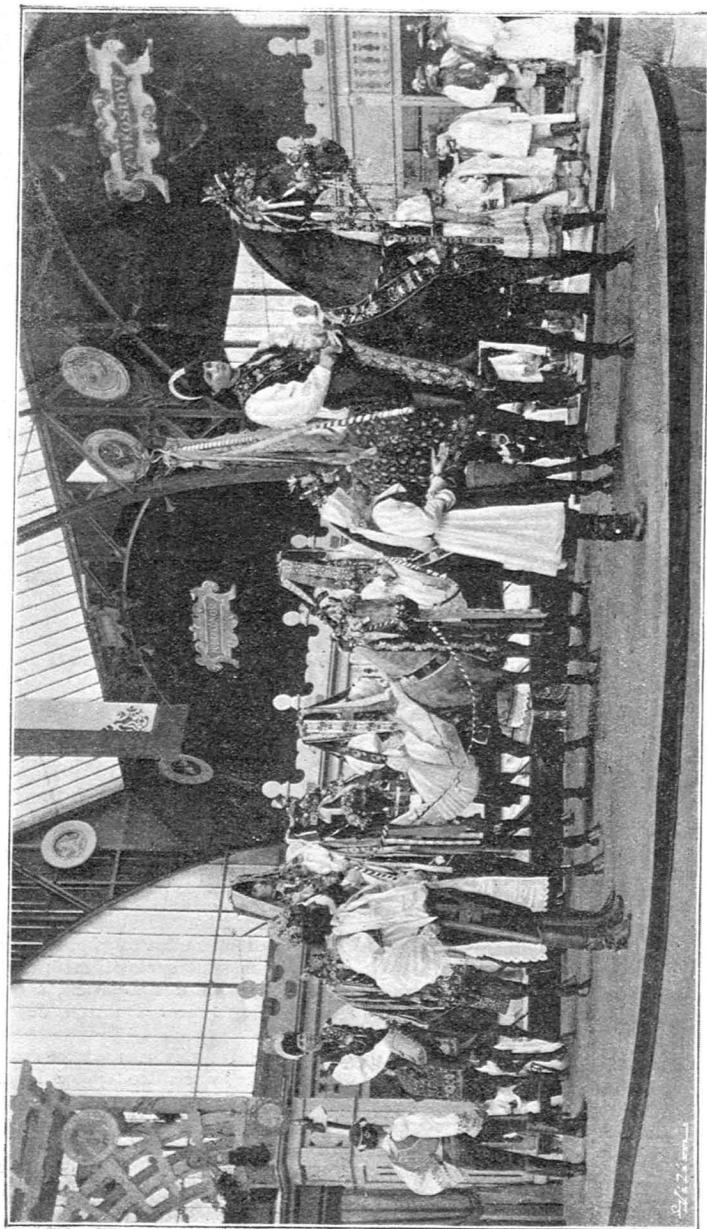
(Pokračování.)

Vydávajíce se na další procházku palácem národopisným, věnujeme krátký pohled oddělení demografickému, o němž podal zdařilý posudek Dr. J. Jakubec v revui „Naše doba“ roč. III., čís. 1. str. 48. Tam odkazujeme laskavé čtenáře též na úvahu o dialektologickém oddělení, jímž měl býti „zobrazen rozsah a útvar jazyka českého nynějšího i minulého, pokud vůbec možno jej učiniti přístupným.“ (Katalog str. 51.) „Ovládlo již dřívější badateli mínění, že dosavadní zvláštnosti dialektické datují se z dávného osazení zemí československých různými kmeny v dobách nejstarších, že tyto kmenové rozdíly

Předhistorická soška bronzová, nalezená u Kouřimě.
Skutečná velikost.

Příloha ku 1. číslu roč. IV. »Časopisu Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze«.

Obr. 1. Jízda kráľů na moravském Slovácku

zachovaly se v jisté míře dosud přes různé vlivy rušivé nebo mísivé, jako byly události historické, na př. války husitské, válka třicetiletá, kolonisace, v novější pak době škola, kazatelna a kniha.

Je-li který obor schopný vábce dosáhnouti tohoto účelu, může to být v přední řadě dialektologie.¹⁾ Ale naše dialektologické badání, jak dále praví Dr. Jakubec, není dosud na tom stupni, aby se mohlo dát v řešení podobných otázek. Methoda, volená zvláště prof. V. J. Duškem, svědomitým pracovníkem a hlavním pořadatelem tohoto oddělení, je pochybena.¹⁾ Ráz historický jest patrný v celém oddělení dialektologickém, prostírajícím se za plastickou mapou.

O neúplnosti svého oddělení vědél prof. Dušek sám a také se tím netajil. Čeho jsem postrádal a vytkl,²⁾ vyvrátil mi, ukázav nevyložené pro nedostatek místa. Byť i mělo vady a nedostatky ještě větší, účelu svého přece dosáhlo, poučivši široké vrstvy lidu prostého o různosti mluvy naší za starodávna i dnes.

Zajdeme si podívat se ještě naposled do zvykosloví na nejkrásnější skupinu figurín, totiž na „jízdu králů na moravském Slovácku“. Zvláštní vyobrazení, zhotovené dle fotografie, když již nebylo ničeho měněno a podium upraveno, přikládáme (obr. 1.).

Král ozdobený kvítím, s růží v ústech a podepřenými boky jede koňmo. (Králem bývá mladík.) Přestrojen jest jako tělesná stráž jeho za ženu. Kůň králův připoután jest stuhami ke koňům stráže, která má tasené šavle. Trubači, výběrčí a vyslanci doplňují pestrý průvod blučně se ubírající k domu starostovu za říčení a znění rolniček a zvonků. Tam spustí vyvolávač „Hýlom, hýlom! Poslúchajte horní, dolní, domácí i přespolní, co Vám budem povídат v svatodušní pondělí. Hýlom, hýlom!“ Po té sbírají dárky na svého chudobného krále, kterého obrali na horách a slibují služby a práce.³⁾ Tak se jde dům od domu. Jízda králů pořádá se o letnicích.

Tato slavnost jest v pravdě krojově přepychová, neobyčejná. I to zaslhuje zmínky, že převlečení za ženy sedí obkročmo na koních. Tam jest vše na svém místě, podobně jako tomu bylo při skupině valašských pastýřů z Brumovska. Naproti tomu zaráželo každého, at

¹⁾ Bylo pracováno dle rozeslaných vět vzorných. Zasílatelé materiálu byli pojedivice učitelé, kteří přece nemají žádoucí vědomostí ke studiu dialektologie. Dr. J. Jakubec vytýká kromě toho, že badání, jehož výsledky byly vyloženy a vztahovaly se na celou oblast českoslovanskou, správně mělo předcházet dialektické probádání jednotlivých krajů, tedy okršků menších, s čímž ovšem musí každý badatel souhlasit. Týž vytýká ještě prof. Duškovi, že měl více přihlížeti k fysiologii a psychologii mluvy.

²⁾ Viz můj referát v Národních Listech ze dne 10. září r. 1895. a kritiku jeho v 37. čísle Času str. 581. i moji odpověď tamže v čís. 40., jakož i polemiku mezi professory Duškem a Jakubcem v Naší Době III. str. 285.—288. K úplnému ocenění práce Duškovy připomínáme, že téměř do poslední chvíle nebylo mu určitě vykázáno místo k installaci, ač původně určeno bylo do jednoho oddílu s anthropologií, jak bylo patrné ze společného nápisu nad tímto. Konečně musil si sám pracně obstarati též všecku hrubou práci installatérskou v prázdných hodinách!

³⁾ Jízda králů bývala i v Čechách, jak víme z důkladného článku Dra. Č. Zíbrta v Českém Lidu II. 105. a tamže IV. 492. J. V. Královec a J. Čádek. Viz týž A. K(rálovec?), Chození s králem, Národní slavnost českoslovanská, Klatovy, 1895.

laika v národopise, ať prostě člověka přásteck nikdy nespatřivšího ve skutečnosti, že přadleny ve skupině přásteck byly v pěkných šatech hedbávných, jaké mívají na sobě jen v největší svátek, když jdou do kostela.¹⁾ Ty a podobné přehmaty zavinili oni, již neměli zdání o podstatě národopisu. Snaha jejich, aby figurinové skupiny bohatě a pestře vypadaly a hojně vábily obecenstvo, vynesla poznání: viděli jsme český lid v ronše svátečním, slavnostním. Totéž arcí viděla i cizina! Pořadatelé skupin nejsou tím vini, ale ti, kdož materiál objednávali nebo vybírali na výstavkách. Lid ve všední dny a v práci, tedy jak jej častěji vídáme (všedních dnů je přece více než svátečních), byl jen v kresbách!²⁾

O postranních skupinách, oddělených od jízdy králů širokými cestami, možno jen poznamenati, že předváděly lid obého pohlaví z Moravy a Slovenska.

(Pokračování.)

Drobné zprávy.

Městské museum král. hlav. města Prahy. Ve sboru obecních starších král hlavního města Prahy projednávan byl dne 28 prosince návrh o schválení plánů na přístavbu městského musea a povolení stavebního nákladu v sumě 160.000 zl. Při tom »uváděl p. Dr. Frič, že již loni byla stavba v principu povolena, že však pro nával prací nebylo možno stavebnímu úřadu vypracovati podrobné plány a podati rozpočet. Nyní má se konečně k dílu příkročiti, a letošní rozpočet udává summu 50.000 zl. na stavbu musea toho. Ještě nevyhnutelná potřeba, aby museum stálo již v brzku. Ani ten, kdo měl příležitost na NVČ. spatřiti veliké poklady, jež městské museum již nyní chová, nemá pravého pojmu o celém tom bohatství. Na skrovné prostoře bylo vystaveno jen asi 4000 předmětů, museum však jich má celkem 19 000. Dále dlužno podotknouti, že bylo vystaveny (většinou) věci malé, museum chová však věci značně veliké, jako: celé dvěře, oltáře, trůny a j., z nichž (témař) nicého nevystaveno. Bylo sice vytykáno, že museum bude státi na obvodu pohraničním a ne uvnitř města. Uvážení však zaslhuje, že ve všech velikých městech cizich jsou musea taková v každé čtvrti zbudována. Rovněž lichá jest námítka, že museum má státi blízko nádraží a tedy v nepříznivém ovzduší. Bude státi o samotě, tak že nebezpečenství ohně jest vyloučeno, a museum může se na ploše své značně rozšířovati i budoucně, protože stojí na volném pozemku obecném. (Výborně! Tak jest!) Rečník dodává, že jest nezbytná potřeba obce pražské, aby měla svou vlastní budovu musejní, neboť jest hlavou celého království, úzce spojenou s dějinami národa českého. Skvosty historických památek musí být trvale uschovány v jednom místě již proto, aby mrav a povaha občanstva pražského trvale a vzpruženě byla povznašena. (Výborně! Hlučný souhlas.) Rečník doporučí všeles, aby sbor přijal jednomyslně návrh městské rady, tak aby co možno nejdříve s věci se začlo, neboť Praha jest sobě a potomstvu povinna, starati se co nejpečlivěji o své památky, které jí a celému národu jsou skutečnou chloubou. (Výborně! Všeobecný souhlas a hlučný potlesk.) Pak návrh přijat všemi hlasy.« (Národní Listy, 29. prosince 1895.) *Hs.*

¹⁾ Naše doba III. 213. Viz článek Dra. J. Jakubce o NVČ, psaný opravdu znalecky.

²⁾ Tamže, str. 212. »Naše ethnografická výstava nedovedla se tu úplně vymazat ze všeobecných tradicí výstavních s výběrem předmětů nejdokonalejších a nejlesklejších. Většinou zachycen nás venkovský člověk ve chvílích nezvyklých, při svých obyčejích slavnostních, na svatbě, o námluvách, v neděli na pouti nebo doma v nejnádhernějším svém úboru. S tím souhlasím. Kdyby býval byl lid zobrazen vždy ve svém, o slavnosti ve svátečním, doma ve všedním, bylo by se vyhovělo oběma stranám. Škoda, že se u nás tak málo lidí dobré a zdravě dovede dívat! Poučení, jak pořádati výstavu národopisnou, mohli si odnětí každý soudný návštěvník z výstavy Holubovy!«

Zprávy o spisech a časopisech.

Národopisný sborník okresu hořického. Vydán péčí redakčního konitetu národopisného odboru v Hořicích. V Hořicích 1895. Stran 423. Spis tento, věnovaný památce NVČ, zaslhuje právem jména sborník. Redakční kommisie, již předsedal V. Dokoupil a v níž zastával jednatelství Ant. Rudl, může být spokojena s výsledky své neunavné a poctivé práce, ojedinělé mezi toliku a bohatšími okresy českými i moravskými. Záustavá vzorem, k němuž se může přifadit jen Sborník dolnorakouských Čechů. Příčinu této osamělosti, jakož i jiné zajímavé poznatky z období výstavního přineseme ve článku o NVČ. V tomto oznámení omezíme se jen na obsah sborníku, jenž má být popisem celého okresu, tedy snůškou všeho materiálu ze všech míst. Pak teprve může promluvit počet a zeměpisný rozsah, jenž můžná připustí, aby se vedlejší některý okres připojil, — my zkrátka poznáváme potom okresy národopisné, ostrovy větší nebo menší, význačné tou neb onou rázovitostí. Proto nutno zkoumati svědomitě, raději od počátku, než vpadnouti do výsledků dosavadních, špatně založených, nedůvojných a v koncích naprostá pochybených... »Většina pisatelů článků a pojednání poprve před veřejnost předstupuje, a bylo v mnohých případech přemoci přirozený ostych, s kterým zpravidla v podobných případech se potkáváme«. Musili si též osvojovati teprve »znalost látky svých pojednání a ovládání jí.« (Úvod.) Podáváme výčet článků ve sborníku obsažených s případnými poznámkami. Ad. Rehák: Topografie okresu hořického; Č. Šandera: Geologický náčrtok okresu hořického. Nerosty;¹⁾ Václav Petr: Povětrnost, zvířena a květena; Václ. Pazourek: Výsledky měření a popisu dětí školních; Frt. Vondráček: O měření a popisu lidu dorostlého; Jos. Pazourek: Lidová mluva na Hořicku (jedná I. o přířečích našich, II. část jest mluvnická a III. vyplňuje slovník slov a obrátu, neobsažených ve Slovníku Jungmannově, Kottové a v Dialektologii Bartošově (str. 71—97.); Frt. Novotný: Názory lidu našeho o některých zvířatech a rostlinách s připojeným abecedním seznamem jmen, jimiž lid jmenuje zvířata a rostliny (zajímavé); Frt. Pokorný: Pověsti z Hořicka sebrány jsou do nejmenší, mnohá, zvláště pro archaeologa zajímavé vedou k překvapujícím shodám, srovnáváme li na př. Čertovu brázu s Homulkou na Hořicku s brázdou stejně jmenovanou a též s Homolí na Českobrodsku; Boh. Jabelka vybral si všechnou partii: Přísloví a pofekadla, kde lze ještě i po II. vydání Mudroslaví Čelakovského pracovati se značným úspěchem; Petr Vostatek podal prostonárodní říškadla a jiná lidová podání (přes 70 čísel, jež nejsou v Erbenovi, nebo varianty). Zvláště zavděčil se domácímu místopisu, že uvedl topografická jmena pozemků a přezdívky, sloužící k rozzenání občanů téhož příjmení; Bohum. Jabelka sebral: Pověry, jež dobré rozdělil a srovnal. S čím se, bohužel, nemůžeme spřáteliti, jest článek Frt. Pokorného: Zvyky a obyčeje života rodinného. Ať již je sebral sám nebo přispělím jiných, sbírat je musil Ale nač utápěti sbírku v líčení belletristikém! Badateli nastává nová, zbytečně připravená práce, vyhledati si ji. B. Hakl líčí náboženské zvyky a obyčeje (hojná snůška může být všude jinde vzorem; mohlo být uvedeno jak a čím kraslice zdobili, hry s nimi atd. Aspoň jedna kraslice měla být vyobrazena; Věncesl. Lužická napsala zajímavou stat: Cím se předkové naši živili, používši částečně materiálu, sebraného Annou Vávrovou z Dobré Vody. (Pověry o chlebe nejsou úplně vyčteny, a přece již před pečením jsou tak zajímavé.) Frt. Pokorný: Pověry, vísíci se ke dnům v roce. (Mnoho nového, zajímavého; »boha Koledu« a pod. dlužno vypustiti. Str. 192.) Jan Freiberk sestavil: Kalendář pranostyk; Frt. Pokorný líčí: Nás národní krov (doprovázeno jedinou ilustrací). Na str. 212. podán jest seznam vyšíváček; týž pilný pracovník vysvětluje »Postup kolonisace v okolí hořickém« od dob nejdávnějších přibližuje k památkám pravěkým a různým nálezům; Boh. Hakl vykládá: Děje vikariátu hořického. (Pozoruhodná jest zmínka o vodě svatogotthardské na str. 230.; Ant. Rudl ve statí pilně sne-

¹⁾ U každého článku opakuje se: na Hořicku, což vynecháváme pro úsporu místa.

sené předvádí: Vynikající osobnosti okresu hořického Klenovi Rozkochaném u, který nikdy nežil, nemohl pomáhat. Benedict Claretus. Viz F. Menčíka Slovník prešpurský.) Václ. Weinzeittl podrobně popisuje: Sídla a stavby na Hořicku. K tomu víže se Jana Freiberka: Popis statku selského. Jan Krubner líčí: Polní hospodářství, Kar. Tlamich: Ovocnictví a Jan Freiberk: Včelařství, rybářství a práce v hospodářství; J. Černý probírá nynější průmysl a obchod na okresu hořickém; Václ. Pazourek sestavil přehled spolků, a V. Crha probírá dějiny ochotnického divadla; A. Valenta a V. Dokoupil obstarali zevrubné statí o školství. (A. Školy obecné a městské. — B. Školství průmyslové.) J. Horákovo vypravovaní ze života starého učitele zasluhuje přečtení. Kolik učitelů mohlo by podobně přispěti i jinde, kdyby je někdo o to požádal a upozornil, že se takové věci nejen píší a honorují, ale i čtou! Vil. Dokoupil obrál si za předmět práce své: »Starobylé kříže kamenné na Hořicku«, jichž tam shledal přes 40 a vyobrazil též na přiložené tabulce. Badately naše upozorňujeme na výdoly plynoucí ze zkoumání (11 bodů na str. 370.). K dosavadním příspěvkům toho druhu od profesora Dra. J. Kalouska a A. Šoltý řadí se důstojně. Nové příspěvky z Čech přinese v tomto ročníku. Výhodný písokovec, uložený v mohutných ložiskách na Hořicku, dal vzniknouti četným památkám výtvarného umění, zvláště sochařského, jež probírá Václav Krch; Frt. Pokorný ve článku o pečetích hořických tvrdí na základě staré pečeti, že r. 1373. nebo 1385. byly Hořice již městem, majice pečeť. Jiná pečeť jest cechu řeznického jistě ze 14. století. Národní ornament na vyšíváku kraje hořického líčí Alois Porges. K textu jsou přiložena 3 vyobrazení. Ostatní rozptýlena jsou po celé knize v podobě záhlaví a vignet s podpisem »dle motivů hořických vyšívek komponoval A. Porges.« Nejsou to tedy věrné kopie, o něž jde v národopise nadě vše. Nechceme ubírat i ceny dovedné práci jeho, ale proč nebylo raději užito přímých snímků fotografických starých vyšívek, abychom si zajistili pevnou půdu? Alois Rublič předvádí písne a taneční popěvky, vymírající jako všude jinde; Č. Pilaf prozraje služné kantory jako ředitelství kúru a dotyká se varhan v celém okresu; A. Rublič píše ještě o houslích »tenorovkách«, jež vynalezl český učitel Pilnáček; Ze vzpomínek českého muzikanta vypravuje J. Bouz; Národní tance (figurové a kolové) popisuje P. Jos. M. Hyncík; A. Rublič zakončuje článkem o činnosti hořického odboru národopisného. Vrstevnou, kolorovanou mapu okresu nakreslil Adolf Rehák. Vyobrazení, jichž jest přes 70, nečítaje v to záhlaví a vignety, jsou velmi zdařilá. (Cena 3 zl 20 kr. (dříve při subskripci zl. 4,-) jest velmi nízká při skvostné úpravě. Objednat lze u Ant. Rudia v Hořicích i u naší Společnosti.) Celkem jest národopisný sborník okresu hořického výmluvným svědkem plně práce duševní několika málo lidí občavých, jimž může být okres povděčen, že jej vyvýšili nad všecky ostatní; podávají unicum. Jediný okres z korunních zemí českých zůstával památku na NVČ. A byl i po letech jiný podal práci dokonalejší, úplnější a větší, přece okres hořický se svým sborníkem podrží primát, razítl cestu! Ač tu i tam ještě leccos chybí (na př. stál o právních obyčejích, řídkých sice, ale přece uchovaných), nemůžeme než vysloviti své uznaní pracovníkům, kteří s prvými pracemi poctivě pracovanými vystoupili. Vítány budou i nám jejich příspěvky, doplňující neb opravující případně to neb ono ve sborníku, který zasluhuje hojněho rozšíření. Doporučujeme jej všem čtenářům, zvláště pak těm, kdož se obírají národopisem.

Lublani: Čeští spisovatelé Slovincům. Spořádal Jaroslav Vrchlický. Ve slov. Praze. Tiskem Ed. Beauforta. Nákladem vlastním. Stran 36, cena 90 kr. Z příspěvků, hlavně belletristických, vyjímáme: Adolf Černý, Vzpomínka na Michala Hórnička — J. Soukup, Pomoc, črta z právních obyčejů lidových, k níž tento ročník našeho časopisu přinese dodatky, a M. Václavek, Pobaba při kopacích na mor. Valašsku.

Čermák Klement: **Strážce starožitnosti.** Povídky a poučení lidu o starožitnostech. V Praze. Bursík & Kohout. 1895. Spis jest složen z 23 článků. Spisovatel, který si výkopy a literárními pracemi zajistil jméno v literatuře, uvádí nás na loviště pravěkých slonů, do cihelny, otvírá před námi hroby se skrčenými kostrami u Zvoleněvsi, ukazuje vzácné nádoby zvoncovité, vypravuje, jak kopal na Hrádku v Čáslavi, a vykládá před námi bronzové zboží pravěkého

obchodníka a popelnice. Ale nekončí jimi. Jsou vždy neunavný, ochotně jde nám ukázat mohyly v lese, vykládá o hrobce římské a provádí nás po pohřebišti »na Třebické« u Radimě. Vyzvednuv a vysvětliv poklad pod starou hrušní, vede nás na starý hrad Lichnici. Neméně zajímava jest prohlídka starobylé peci hrnčířské. Rádi nasloucháme poutavým slovům o královském listě krále Vladislava II., o starožitných knihách, s povděkem přijmeme poučení, jak s obrazy zacházet i a hoříme touhou, abychom sami mohli tak rozuměti starožitnostem a zachraňovali je pro musea. Ve mnohem poučuje nás ještě rozpravami o našich městech i jich památkách, o starosvětských obydlicích a krojích a starožitném nádobí. Pověděv, co možno zachránit při stavbách i opravách, doporučuje pozornosti každého stavitelské a umělecké památky, jako: náhrobníky kamenné, hlavice sloupů, kružby okenní, dlaždice, cihly, kachle, mříže, podpěry a j. Spisovatel jest osvědčený starožitník a proto vidí dálé a cítí potřebu doplniti poučení, udělené nadšeným citelům památek, nezbytnou radou, jak čistiti a upravovati starožitnosti, bez níž tak často mnoho a krásných starožitností se zkazí a zničí. Aby počet čtenářů rozšířil se jak možná nevíce, postaral se s dostatek, vložív do textu 69 vyobrazení, známých většinou jen z odborných listů. Doporučujeme knihu s vědomím, že ji může čísti každý. Knihovny školní i spolkové měly by si ji opatřiti záhy, abychom se dočkali 2. vydání práce záslužné a zdařilé. Ch.

Otázky a odpovědi.

Poznovu připomínáme, že přijímáme odpovědi na kteroukoliv otázkou v každém ročníku. Odpovědi zaslali: p. St. Zderadička ze Zderadic v Libni o dřevěných zámcích a p. Jan Hála v Tisové u Vys. Mýta o výpomoci.

Nově doporučujeme pozornosti laskavých čtenářů tyto otázky:

Kde jest komu známa hra »koulení vajec« u velikonočích? Hrají-li si tak děvčata i hoši, nebo jen děvčata? Mají-li pro to zvláštní místo, kde si tak hrají každoročně? Jak říkají té hře? Kdy si tak hrají a oč? Hraje se tak dosud, či to již vymizelo (kdy), nebo vůbec to v některé krajině ani nebývalo? Zvláště jsou žádoucny zprávy starých pamětníků. J. S.

Kde pálíval nebo dosud pálí náš lid ohně v noci filipojakubské (dne 30. dubna). Děje se tak vždy na určitém místě? Jaké konají k tomu přípravy? Z. K.

Všech pp. příznivců a přátel českého národopisu prosím, aby mne laskavě podporovali v dalším sběru kraslic a všeho, co s nimi souvisí. Nezastoupeno jest okolí Plzně, Domazlic, Klatov, Písku a mnoho jiných! Redaktor.

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Zpráva pokladní. Sdělujeme s P. T. členy potěšitelnu zprávu, že prvním zakládajícím členem se stal a v hotovosti složil obnos zl. 50.— pan Josef Trmal, účetní v Praze. Jest žádoucno, aby jeho příkladu bylo následováno zvláště těmi P. T. členy, jimž vydání uvedeného obnosu nepůsobí žádných obtíží. Těšíme se, že snad brzy budeme moci podat zprávu opět o některých členech, přistoupivších jako zakládající.

Nově za členy přistoupili P. T. pp. a korporace:

Amort Vilím, akad. sochař, za r. 1895. zl. 1.—; Baar Jindř., kaplan a spisovatel v Ořechu; Barthell Frant., c. k. berní kontrolor v Lounech;

Beran Jos., úředník cukrovaru ve Vysočanech; Čtenářsko-hospodářská beseda v Přepeřích; Měšťanská beseda v Příbrami za r. 1895. zl. 1—; Občanská beseda ve St. Boleslaví; Bičák Č., zástupce továrny v Mochově; Brejcha M., majetník pivovaru a realit; Brož V., říd. učitel v Reporyji, za r. 1895. zl. 1—; Brůha Frant., učitel v Michli; Břesky z Birkenselu Vojt. v Hradci Jindřichově; Bürgele Jindř., c. k. notář v Lomnici u Třeboně; slc. Císařovská Aloisie, odb. učitelka; Čermák J. na Hrádku; Černý Václ., statkář v Hostivari, za r. 1895. zl. 1—; Červenka Ant., starosta obce Velkých Strašnic; Dědek J., říd. učitel na Dubci, za r. 1895. zl. 1—; Demel Jan R., c. k. professor a spisovatel; Hartmann Q., účetní; Chocholka Em., sekretář c. k. zemského soudu, za r. I. zl. 1—, za r. 1895. zl. 1—, za r. 1896. zl. 1—; Jarolím Mat., říd. učitel v Řepích; Jauris Václ., statkář v Dol. Měcholupech, za r. 1895. zl. 1—; Kárník Josef, za rok 1895. zl. 1—, na rok 1896. zl. 1—; Kašpařík Jos., velkostatkář v Práči, za r. 1895. zl. 1—; Klouček Cela, professor při c. k. uměl. prům. škole, za r. 1895. zl. 1—, na r. 1896. zl. 1—; M. U. Dr. Klumpar Ot., městský lékař v Hradci Králové; Kočí Ant., assistent knižecí revize v Bílině; Kočí Jos., assistent knižecího důchodu v Bílině; Kodrle Jos., říd. učitel na Žižkově, za r. 1895. zl. 1—; Kromond Frant., administrátor fara na Švihově; Krušina Frant., pokladník Národního divadla; Kurel Jos., stavbyvedoucí v Třemošné, za r. I. zl. 1—, za r. 1895. zl. 1—, na r. 1896. zl. 1—; Lenz Frant., ředitel kanceláře »Národní Listy«; Linda Jan, starosta v Hospozíně, za r. 1895. zl. 1—; zpěváký spolek »Lípa« v Unhošti, za r. 1895. zl. 1—; Louda Petr, zřízenec dráhy v Hostivari, za r. 1895. zl. 1—; Malec Augustin; Maysl Albert, právník; Mráz Václ., řezbář; okresní museum v Sedlčanech; Nera d Frant., professor při vysším zemském reálce v Telči; Plichta Stanisl., nadzorce c. k. fin. stráže v Netolicích, za r. 1895. zl. 2—, na r. 1896. zl. 1—; Plotěný Vojt., kooperator v Kozlovicech, za r. 1895. zl. 2—, na r. 1896. zl. 1—; Procházká Gustav, správce velkostatku v Chodově, za r. 1895. zl. 1—; Reisz Jan za r. 1895. zl. 1—; Msgr. Rodler Adolf, síd. kanovník v Č. Budějovicích, za r. 1895. zl. 1—, na r. 1896. zl. 1—; Roubal Jos., inženýr na Králově Vinohradech; Roztočil Frant., učitel v Čáslavi, za r. 1895. zl. 1—; Seidl Adolf, síd. kanovník v Králově Vinohradech; Seidl Karel, kontrolor daně cukerní v Králově Vinohradech, za r. 1895. zl. 1—; M. U. Dr. Schneider Jul. v Lukavici, za r. 1895. zl. 2—, na r. 1896. zl. 1—; Schweizer J., knižecí sládek v Bílině; Schütz Václ., účetní záložny v Chrudimi; slc. Smolkova M. A., odb. učitelka; tělocvičná jednota »Sokol« v Podmoklicích za r. 1895. zl. 1—; tělocv. jednota »Sokol« v Rakovníku, v Hroch. Týnci a v Žebráci; tělocv. jednota »Sokol Bytínský« v Toužetíně za r. I. zl. 1—, za r. 1895. zl. 2—; Muzejní společnost v Strakonicích, za r. I. zl. 1—, za r. III. zl. 2—, na r. 1896. zl. 1—; Spolek stavbyvedoucích pro Prahu a okolí; Strom Jos. M., obchodník v Libni; Šír Lad., rolník v Dol. Měcholupech, za r. 1895. zl. 1—; Šlapák Frant., městský inženýr na Smíchově; Tille Alois, úředník cukrovaru ve Vysočanech; Tuček Karel, maj. mlýna v Bílině; čten.-ochotn. jednota »Tyly« na Žižkově za r. 1895. zl. 1—; Vackář V., hosp. dozorze dvora v Hostivari, za r. 1895. zl. 1—; Wellat Otto, úředník zemské banky králové Českého, za r. 1895. zl. 1—; Vohnout Jan, filolog na Králově Vinohradech; Vondráček Jan, pokladník cukrovaru v Planánech, za r. 1895. zl. 1—, na r. 1896. zl. 1—; Zajíc Václ., assistent knižecího ředitelství v Bílině; Zýka V., typograf, za r. 1895. zl. 1—; Živnůstka Alois, učitel při měšťanské škole v Turnově, za rok 1895. zl. 1—, na rok 1896. zl. 1—.

S příspěvkem zl. 5— ročně přistoupily za příznivce tyto P. T. korporace: Historické museum královského města Plzně; okresní výbor v Berouně, v Blovicech, na Kladně, v Libochovicích, na Vysočině Mýtě a ve Velvarech; s příspěvkem zl. 3— okresní výbor na Hluboké. Přispívajícími členy s obnosem zl. 2— ročně se stali P. T. pp.: Bernat Jos., děkan na Mělniku; Funda Frant. ve Všechnách; J. U. Dr. Fleischmann Jan, advokát na Smíchově; J. U. Dr. Krška Karel, c. k. soudní adjunkt na Vsetíně; J. U. Dr. Peták Václav, advokát a starosta královského města Plzně; Sekera Karel, lékárník v Lounech;

Emanuel Trmal ryt. z Toušic; Trmal Frant., professor při obch. škole na Mělníku; okresní výbor v Bechyni.

Na vydávání přílohy znakové a k účelům Společnosti darovali P. T. pp.: Brauner Jan, c. k. naddozorce řín stráže v Příbrami, zl. —50; Bukovanský Jos., hostinský v Bystřici, zl. 2—; Bůžek Č. v Hejčíně, zl. —50; Čermák Frant., zámecký kaplan na Valči, zl. —50; Diviš Karel, učitel při měst. škole ve Smiřicích, zl. —50; Dušek Vař., c. k. gymn. professor v Příbrami, zl. 1—; Freyn V., ředitel cukrovru v Záboří, zl. 1—; Ginz Jos. ve Žďanicích, zl. —50; Helebrand František, obchodník, zl. 1—; Janda Ant., správce školy v Budyni, zl. —50; J. U. Dr. Klíčka Hanuš, advokátní koncipient, zl. 1—; Kneisl Josef, městský účetní oficiál na Žižkově, zl. 1—; Lhotský Josef, farář v Jirčanech, zl. —50; Lyer Jan, oficiál dané cukerní v Židovicích, zl. —30; Müller Karel, děkan v Kamenném Újezdě, zl. 1—; M. U. Dr. Pacner Jos., městský lékař v Ml. Boleslaví, zl. —50; Pacovský Jos. ve Vražkově, zl. —20; Páris Franěk, zl. —50; Pešek K., učitel ve Zruči, zl. —20; Pettrich Frant., techn. revident pražské účtárny v. v. v Třebenicích, zl. 1—; Sajbic Václ., úředník cukrovaru v Kloboukách, zl. 2—; Siblík Jos., učitel při měst. šk. v Blatné, zl. —20; Šimon Jan, učitel na M. Skále, zl. —50; Tesánek J., starosta města Berouna, zl. 1—; Topič J. na Žižkově, zl. —50; Wagner Adolf, farář v Úhonicích, zl. —55; Wagner Václ., říd. učitel v Hostouni, zl. —30; Votrubač Vrat., prof. gymn. na Vys. Mýtě, zl. 1—; Občanská záložna v Karlíně, zl. 25—; Občanská záložna na Smíchově, zl. 10—; Vinohradská záložna na Králi, Vinohradech, zl. 10—.

Za publikace spolkové poslali P. T. pp.: Bezouška Frant., zl. 1—; Hrbáček Frant., prefekt semináře v Kroměříži, zl. 1—; M. U. Dr. Hartmann J. v Zahrádce, zl. 1—; Hula J. B., chemik cukrov. v Hulíně, zl. 1—; Chaura K. zl. —25; P. Kozler D., provisori kláštera v Břevnově, zl. 450; Kysela Frant., účetní v Mn. Hradišti, zl. —65; J. U. Dr. Langer C., advokát v Rychnově, zl. 1—; Machytka Ed. v Branné, zl. —30; Mareš Adolf zl. 235; Materka Ant., správce okr. nemocnice na Horách Kutnáho, zl. —65; Městské museum v Hradci Králové zl. 245; Městské muzeum v Klatovech zl. 143; Šorm Jos., kooperátor ve Zvoli, zl. —65; okr. výbor v Mnich. Hradišti zl. —50.

Za veškeré dary upřímně děkujeme prosíce, aby bylo Společnosti i na dálé pamatovalo.

P. T. členům není neznámo, že byly veškeré tištěné objednávky zdraženy o 15%; ačkoliv jest tím také značně zvětšen peněžitý náklad na náš »Časopis«, přece nebylo zvýšeno členského příspěvku. Žádáme tedy všech P. T. členů, aby sami — každý dle své možnosti — z dobré vůle zvýšili svůj členský příspěvek. Jest, doufáme, zcela zřejmo z »Časopisu«, který jest dáván členům zdarma, že není při něm počítáno na zisk, i spolehláme také v této věci na stále osvědčovanou štědrost členů.

P. T. členů, zasílajících příspěvky poštou žádáme, aby vždy připojili o 3 kr. více na poplatek, který jest v Praze ustanoven za doručení poukázky. V této zprávě jsou uvedeny veškeré příspěvky, které došly od 17. prosince r. 1895. do 27. března 1896. Později došedší budou uveřejněny v čísle 2.

P. T. členy činíme pozorný k tomu, že mírněná tím vždy Praha, kde není udáno jiného bydliště; u těch P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1— na r. 1896. Členské příspěvky i dary buďtež zasílány na adresu podepsaného pokladníka.

V Praze, 28. března 1896.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Hálkova tř. č. 68 n.

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Tiskem F. Šimáčka v Praze.